

ČERVENÝ KOSTELEC
V UDÁLOSTECH
SAMETOVÉ REVOLUCE

Vzpomínky Milana Hrušky, Jiřiny Haškové,
Tomáše Kuldy a Zdeňka Kinzla
na konec osmdesátých let 20. století

ČERVENÝ KOSTELEC

V UDÁLOSTECH SAMETOVÉ REVOLUCE

Vzpomínky Milana Hrušky, Jiřiny Haškové,
Tomáše Kuldy a Zdeňka Kinzla
na konec osmdesátých let 20. století

Redaktor: Mgr. Tomáš Kábrt

Grafická úprava: Mgr. Martin Kábrt

Vydalo město Červený Kostelec v r. 2020

Tisk: Mare CZ s. r. o., Velké Poříčí

ÚVODNÍ SLOVO

Vážení čtenáři brožury Červený Kostelec v událostech sametové revoluce,

dostávají se vám do rukou vzpomínky čtyř lidí, kteří byli v době šedi a strachu pevní ve svých zásadách a odvážní ve svých názorech a činech. Jsem velice rád, že město Červený Kostelec má takovéto osobnosti. Dovoluji si touto cestou poděkovat Milanu Hruškovi, Jiřině Haškové, Tomáši Kuldovi a Zdeňku Kinzlovi za to, že v době nejistoty a obav prokázali odvahu a bojovali nejen za svou, ale i za naši svobodu.

Děkuji, přátelé.

Dále děkuji všem, kteří se zasloužili o vznik této publikace.

S úctou Rostislav Petrák,
starosta města Červený Kostelec

SAMETOVÁ REVOLUCE KROK ZA KROKEM

Sametová revoluce je bezesporu nejvýznamnější událostí naší novodobé historie. Ostatně dokládají to i rozhovory, které si můžete přečíst ve druhé části brožury. Odpovědi čtyř našich spoluobčanů, kteří byli přímo „u toho“, však vyžadují na řadě míst znalost kontextu – a ta se, soudě dle nejrůznějších průzkumů, bohužel postupně vytrácí. Pojďme si tedy nejprve zrekapitulovat, jak k pádu komunistické moci v naší zemi došlo.

Při této příležitosti prosím o shovívavost. Veškeré dění těchto vypjatých dní se nemohlo vměstnat na plochu vyhrazených stran této brožury a velké množství skutků je vykresleno pouze v obrysech. Sametová revoluce byla vzhledem ke svému překotnému průběhu a masovosti nabitá postoji, prohlášeními, zvraty událostí i morálními dilematy, které možná vycítíte mezi řádky, ale jejichž podrobností se nedočkáte. Proto v závěru brožury uvádím k případnému studiu seznam tematických publikací. A doporučuji také vyhledat webové speciály našich seriálních médií, které vedle informací nabízejí také ke zhlédnutí sugestivní videa přímo z místa dění.

Tomáš Kábrt

POMALU, ALE JISTĚ K DEMOKRATIZACI REŽIMU

Listopadové události r. 1989 v Československu byly součástí postupného rozkladu celého východního bloku Sovětského svazu a odklonu jeho států od totalitního zřízení. Pokud bychom měli určit konkrétní počátek tohoto demokratizačního procesu, vybrali bychom nejspíš vznik polské Solidarity v r. 1980, masově podporovaného společenského hnutí, které částečně úspěšně požadovalo jak lepší podmínky pro polské dělníky, tak politické změny. Postupující hospodářská krize socialistických států (mísící se s problémy

1 | *Ledy tají... R. Reagan s M. Gorbačovem (v zádech) na Rudém náměstí v Moskvě v r. 1988*

etnického, společenského, kulturního či ekologického charakteru) tento rozklad umocňovala a vyžadovala ze strany SSSR reakci.

Změnou v kurzu SSSR, která měla zlepšit ekonomickou a společenskou situaci moci, byla volba prodemokraticky smýšlejícího politika do čela komunistické strany SSSR, Michaila Gorbačova. Tento muž zahájil reformy programem perestrojky (ekonomické přestavby) a glasnosti (otevřenosti informací), čímž de facto odstartoval rozpad celého Sovětského svazu. Mimo jiné se také zasloužil o odvrácení hrozby jaderné války mezi východními a západními zeměmi a v r. 1990 obdržel Nobelovu cenu za mír, ale to nechme v této publikaci stranou.

S jeho návštěvou v r. 1987 v ČSSR bylo spojováno mnoho nadějí. Situace u nás totiž v jistém směru kopírovala vnitropolitický vývoj v sousedních zemích a stále hlasitěji se ozývala společnost nespokojená s totalitními praktikami KSČ, hospodářským vývojem země, životní úrovní obyvatel, životním prostředím atp. „Společnost“ je v této době ještě silné slovo: ozývaly se desítky odvážných jednotlivců, lid byl zatím pouze tiše nespokojený.

Gorbačovova návštěva však znamenala pro všechny protitotalitně smýšlející občany tvrdou ránu. Předseda komunistické strany SSSR se vyjádřil v duchu své strategie nevměšovat se do politiky států východního bloku a nadto pochválil životní úroveň československého obyvatelstva. Následovala výměna hlavy stranického vedení v ČSSR: Gustáva Husáka vystřídal zástupce konzervativní, normalizační větve KSČ Miloš Jakeš, a jak se říká, bylo vymalováno. Rudě.

Nespokojenost a odmítavé postoje vůči politice KSČ však již nešly umlčet ani změnou vedení ústředního výboru, ani obřím aparátem Státní bezpečnosti, ani zásahy vůči disidentům a nevhodným osobnostem československého undergroundu, ani tisícovkami příslušníků lidových milic připravených zasáhnout, kde bude třeba. Během následujících dvou let se stále rozrůstal počet protirežimních skupin, v jejichž srdci stáli signatáři Charty 77,

2 | *Zatýkáni při Palachově týdnu*

3 | Vodní dělo v akci

čas od času je podpořila nějaká veřejně známá osobnost, až začala československá veřejnost v r. 1988 po dvaceti letech veřejně demonstrovat. Tyto demonstrace ještě přívlastek „masové“ neměly. První početné protestní akce se uskutečnily až na jaře r. 1989 při tzv. „Palachově týdně“.

Palachův týden, jak pražským týdenním demonstracím říkáme nyní, započal 15. ledna uctěním památky upálení studenta Jana Palacha v r. 1969. Toto setkání, nelegálně organizované hned pěti opozičními skupinami, bylo násilně rozehnáno mj. i za pomoci obrněných transportérů s vodními děly. Den poté se na Václavském náměstí sešli opoziční představitelé znovu, aby k Palachovu pomníku položili květiny. Všichni zde byli zatčeni (mezi nimi i V. Havel), přičemž se kolem zásahu spontánně vytvořil dav, který policisté rozháněli obušky, slzným plynem a vodními děly asi dvě hodiny. I přes pravidelné brutální bití občanů se tato akce další a další den opakovala, až akce přerostla v mohutný protest, kterého se účastnily tisíce lidí.

Během r. 1989 se – až do listopadu – podobně velké protesty neopakovaly. Velmi aktivní byl však neoficiální život „pod pokličkou“. Nejvýraznějším výsledkem této aktivity byla petice Několik vět z června r. 1989, která požadovala nejen to, aby byla respektována lidská práva, ale poprvé také aby odstoupili funkcionáři zodpovědní za špatný stav země. Podepsalo ji tehdy na čtyřicet tisíc lidí (!), mezi nimi i řada známých osobností jako Hana Zagorová, Jiří Bartoška, Ivan Trojan, Zdeněk Svěrák ad., a je tak po Chartě 77 druhou nejvýznamnější peticí naší protirežimní aktivity.

Veřejné shromáždění jejich signatářů bylo plánováno na Mezinárodní den lidských práv, tedy na 10. prosince 1989. Kdoví, co by si pomysleli organizátoři této akce, kdyby věděli, že přesně v ten datum přijde KSČ po čtyřiceti jedna letech o moc...

Signatáře Několika vět totiž předběhli vysokoškoláci, kteří na 17. listopadu uspořádali vlastní demonstraci, jejíž brutální potlačení bezpečnostními složkami vedlo k pádu komunismu v Československé socialistické republice.

Z ALBERTOVA NA NÁRODNÍ TŘÍDU

Na povolené demonstraci v den výročí uzavření vysokých škol nacisty dne 17. listopadu r. 1989 se očekávala účast několika tisíc lidí. „Obíhali jsme všechny ty komunistické úřady, aby nám to povolily. (Úředníci) nebyli moc prozíraví a my jsme vypadali nevinně a dobrácky, tak si nás nijak neprověřili a to povolení nám dali. Sice na Albertově místo Václavského náměstí, ale dostali jsme ho,“ řekla pro projekt Paměť národa Monika Pajarová, tehdejší studentka anglistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy. Povolení se organizátorům, spolupracujícím se Socialistickým svazem mládeže, dostalo i pro pochod z Albertova k hrobu Karla Hynka Máchy.

Když se hodinu před začátkem demonstrace dostali pořadatelé na místo, čekal je velkopýšný pohled, z kterého prý znervózněli. „Počítali jsme s pár tisíci lidí, ale nečekali jsme padesát tisíc! Viděli jsme všechny ty vlajky a transparenty, které samozřejmě nebyly o Opletalovi. Bylo na nich ‚Svoboda slova‘, ‚Máme toho dost‘, ‚Jakeše do koše‘. Bylo to impozantní,“ vzpomínala Monika. 17. listopadu dopoledne vedení ÚV KSČ spolu ministrem vnitra rozhodlo, že se proti demonstrantům nebude zasahovat, ale že se dav nesmí dostat do centra města a na Pražský hrad. Do akce byly nasazeny tři prapory pohotovostního pluku a tzv. školní pohotovostní oddíl, každý byl zařazen do jedné z ulic, aby zahradil cestu do určených oblastí. Během odpoledne přicházely zprávy o bezproblémovém průběhu demonstrace, a tak ministr vnitra F. Kincl odjel do Ostravy a předseda ÚV KSČ M. Jakeš do rekreačního zařízení na Orlíku.

Demonstrace byla masivní, ale poklidná. Proslovy v areálu Univerzity Karlovy na Albertově se brzy tematicky stočily od připomínek minulosti k současné politické situaci v ČSSR a zhruba v 17 hodin se dlouhý průvod vydal povolenou trasou na Vyšehrad. Za skandování protirežimních hesel dorazil k hrobu K. H. Máchy bez žádných incidentů – příslušníci Veřejné bezpečnosti pouze odkláněli dopravu od trasy pochodujících desítek tisíc lidí. Dle odposlechnutého rádiového spojení StB však byly mezi policisty zřejmé rozpaky nad mohutností davu. Poté, co pietní akce na vyšehradském hřbitově skončila, se část demonstrujících vydala domů, tisícovky dalších lidí, rozjitřených atmosférou akce,

4 | Albertov, 17. listopadu 1989

1 Podle Státní bezpečnosti bylo na Albertově patnáct tisíc lidí. Jiné zdroje ale potvrzují to, co říká Monika Pajarová.

se však vydaly na nepovolený pochod směrem do centra. A to již bezpečnostní složky ožily.

První střet demonstrantů s pohotovostními pluky a první zatýkání proběhly po sestupu z Vyšehradské ulice, průvod se proto musel otočit (z jeho konce se stalo čelo) a zamířil do centra přes nábřeží. Dav opět nabíral na mohutnosti, protože se k němu cestou přidávali další Pražané. Bezpečnostní složky rychle přehradily několik možných tras průvodu, a když bylo jasné, že čelo demonstrace zamíří Národní třídou na Václavské náměstí, velení zásahu tuto širokou ulici zatarasilo ze směru od centra. Poté, co k tomuto zátarasu dorazili protestující lidé, zahradil z druhé strany (od Národního divadla) únikovou cestu školní bezpečnostní pluk a boční ulice byly přehrazeny také. Zhruba desetitisícový dav se ocitl v nepříjemné situaci a zastavil se.

5 | Student žurnalistiky Milan „Fefík“ Podobský poznamenaný policejním obuškem

Obklíčení lidé dávali policistům najevo, že na ně nehodlají útočit. Dávali jim květiny, zapalovali svíčky a zpívali písně. Mezitím skandovali hesla jako „Máme holé ruce“, „Vy nás máte chránit“, „Nechte nás projít“, „Václavák a domů“ nebo „Lidská práva“. Situace začala být tísnivá zhruba ve 20.20 hod., kdy dostal pluk u Národního divadla rozkaz stlačovat mnohatisícový dav směrem k druhému zátarasu. Z tlampače se opakovaně ozývaly výzvy k odchodu. To již však nebylo možné.²

Zhruba ve 20.25 začaly zasahovat tzv. červené barety³, které vybrané jedince průvodu začali bít a zatýkat. Tito demonstrující byli následně odváděni členy StB k výslechům do různých sídel Sboru národní bezpečnosti. Mezi lidmi se šířil strach a panika. „Stlačujícímu“ pluku se navíc mezitím podařilo postoupit až k Mikulandské ulici a několikatisícový

6 | Alexandr Pilař během zásahu na Národní třídě 17. listopadu 1989

2 O tom, že chaos vládl i mezi zasahujícími, svědčí povel vedoucího „zadního“ pohotovostního pluku k uvolnění předního zátarasu, aby mohli lidé odejít – odsud jim přišla odpověď, že se to v žádném případě nestane. Přesto se přesování nezastavilo.

3 Elitní příslušníci Odboru zvláštního určení správy vojsk ministerstva vnitra.

„dav tak byl natlačen zhruba na sto metrech! V mnoha případech hrozilo, že lidé budou ušlapáni nebo se udusí. „Když byli presováni z obou stran, měli pocit, jako by je vzala silná voda, která jimi zmítá a se kterou nedokázali nic udělat. Jedna respondentka vzpomínala, že ji dav málem skalpoval. Lidé se snažili si navzájem pomáhat, aby se neušlapali a nikomu se nic nestalo,“ řekl Michal Beck pro Český rozhlas, když představoval publikaci Ten den – 17. listopad 1989 rekapitulující dvě stě vzpomínek na daný večer.

Napětí gradovalo a proti demonstrantům pomalu vyrazil i kordon u čela davu. Mlátil přitom všechny okolo a bylo mu jedno, zda se jedná o chlapce či dívku, staršího nebo mladšího spoluobčana. Násilí ze strany zasahujících pluků se následující tři čtvrtě hodiny nezastavilo. Dav byl při tom tlačěn do propusti v Mikulandské ulici, kde demonstrující čekala pověstná „ulička“: dvě řady policistů, kteří odcházející demonstranty nemilosrdně bili obušky a pěstmi. „Tam se děly ty největší masakry. Příslušníci pohotovostního pluku si záměrně vybírali ženy a statné chlapy a dávali jim ty největší rány,“ přiblížil Michal Beck.

Školní pohotovostní pluk si mohl mezitím oddechnout: nahradily ho dva obrněné transportéry, jejichž hluk a světlomety ještě zvětšovaly paniku v davu. Příslušníci SNB vynášeli těla těch, kteří fyzickým i psychickým vypětím omdleli. Desítky demonstrantů byly odvlčeny na výsechy, kde psychický i fyzický teror pokračoval. Některým z přítomných se podařilo dostat se do okolních domů a lidé je pustili do svých bytů.

Až ve 21.15 hod. bezpečnostní složky oznámily, že byl nastolen veřejný pořádek. Potyčky mezi jednotlivci ale pokračovaly až zhruba do 23. hodiny. Výsledkem brutálního zásahu bylo dle výsledků parlamentní vyšetřovací komise z r. 1992 na 600 zraněných. Z nich 43 bylo nezletilých (nejmladšímu bylo 13 let) a 12 lidí mezi 60 a 83 lety. Nejvíce lidí bylo zraněno po úderech do hlavy a krku. Úderů na záda a břicho bylo tolik, že nebyly vůbec evidovány. 35 lidí bylo hospitalizováno. 7 lidí utrpělo těžkou újmu na zdraví: zhmoždění plic, zhmoždění mozku, poškození ledvin, zlomeniny obličejových kostí. Generální prokuraturou Československé socialistické republiky však bylo uvedeno pouze 38 ošetřených a 10 hospitalizovaných občanů.

7 | *Monika Pajerová s kolegy v době po zásahu na Národní třídě*

KDO, KDYŽ NE MY? KDY, KDYŽ NE TEĎ?

Sobota 18. listopadu

Nastalo chmurné sobotní ráno dne 18. listopadu. Většina národa brala včerejší demonstraci – pokud ji vůbec zaregistrovala – jako další z mnoha. Zprávy o brutálním zákroku na Národní třídě se však rychle šířily jak mezi studenty, tak i v ostatních vrstvách národa. Začalo se mluvit o stovkách raněných demonstrantů, ale také o jednom mrtvém, Martinu Šmídovi. Ještě než se u této údajné oběti z řad studentů matematicko-fyzikální fakulty zastavíme, přibližme si, jak o zásahu informovala tehdejší média.

8 | Tisková konference OF a slovenské Veřejnosti proti násilí. Zleva M. Sedláček, M. Pajerová, J. Černo-gurský, V. Klaus, V. Malý, R. Klímová, J. Dienstbier, V. Havel a P. Miller

Státní sdělovací prostředky (Československá televize, Československý rozhlas, Česká tisková kancelář) události v Praze přešly téměř bez zmínky. Stejně tak deník Rudé právo mlátil prázdnou slámu, místo aby informoval o mlácení zcela jiných cílů. Informace o tvrdém zásahu na Národní třídě tak bylo možné zaslechnout pouze na zahraničních rozhlasových stanicích Rádio Svobodná Evropa, Hlas Ameriky a Rádio BBC, popř. v šuškanďe.

A právě stanici Rádía Svobodná Evropa předal informaci o mrtvém studentu Martinu Šmídovi v sobotu večer P. Uhl. Rádio ji začalo okamžitě šířit. Tato zpráva – ač se již den poté ukázala jako nepravdivá – se stala definitivním budičkem pro všechny vrstvy obyvatel: Mlátí naše děti. Jsou i mrtví. Tohle je špatně.

Jako první na páteční události reagovali již během soboty studenti a umělci. Na rychle zorganizovaných schůzkách v pražských divadlech a na fakultách zněly informace očitých svědků pátečního masakru a návrhy dalšího postupu. Studenti DAMU se shodli na tom, že je nutné prošetřit páteční zákrok a zahájit týdenní protestní stávkou a vyzvali veřejnost k hodinové generální stávce dne 27. listopadu. Všechna pražská, a dokonce již i některá

mimopražská divadla se k této výzvě přidala a oznámila, že představení budou během týdenní stávky nahrazena diskuzí o stávající situaci. Již v tento den se začala veřejnost spontánně scházet v horní části Václavského náměstí a rozmlouvat mezi sebou.

Neděle 19. listopadu

V neděli se stala aktivní již velká část československé veřejnosti. Sdružení a zájmové skupiny nejrůznějšího charakteru vydávaly svá oficiální odsuzující stanoviska. Inicativě Most M. Kocába, která si dala za cíl zprostředkovat dialog mezi stávkujícími občany a politickými špičkami ČSSR, se již v tento den podařilo navštívit premiéra L. Adamce. Nejvýznamnější z nově vytvořených skupin se stalo Občanské fórum, které bylo ustaveno za účasti cca tří stovek lidí v neděli večer v pražském Činoherním klubu. Autory jeho prohlášení byl V. Havel, V. Malý, J. Křížan, L. Lis, A. Vondra a R. Battěk.

Základní požadavky Občanského fóra (kráceno):

1. Odstoupení činitelů spojených s přípravou a následky intervence v r. 1968,
2. okamžité odstoupení Štěpána a Kincla, odpovědných za zásahy policie proti manifestantům 17. listopadu,
3. ustavení komise s účastí OF k vyšetření zásahu,
4. propuštění všech vězňů svědomí⁴.

9 | První den okupační stávky na Fakultě žurnalistiky Univerzity Karlovy

⁴ Termínem vězeň svědomí se označují lidé věznění nebo jinak fyzicky omezovaní na základě jejich přesvědčení, původu nebo postavení za předpokladu, že tito lidé nikdy neprosazovali násilí.

Pondělí 20. listopadu

K prohlášení OF se přihlásili také v den zahájení stávků, tedy v pondělí 20. listopadu, vysokoškolští studenti. Zástupci OF se v ten den sešli s premiérem L. Adamcem,⁵ který následně neuspěl na mimořádné plenární schůzi vlády ČSSR, ČSR a SSR se svým požadavkem vyšetřit neadekvátní zásah na Národní třídě. Plénium místo toho vyjádřilo obavu nad vývojem situace a souhlas s opatřeními, která měla obnovit pořádek. V pondělí večer začalo OF plánovat první velkou demonstraci po 17. listopadu, a to již na Václavském náměstí. Ozvučení bylo přislíbeno na balkoně vydavatelství Melantrich, termín: úterý 21. listopadu. Na schůzi byla také založena Akční skupina OF, která měla dohlížet nad věcným informováním a burcováním krajů mimo Prahu.

10 | Stávkové ústředí studentů v Praze

Úterý 21. listopadu

V úterý ráno, tedy pět dní po událostech na Národní třídě, se již neučilo na žádné vysoké škole v Československu (vyjma pedagogických fakult v Plzni, Ostravě a H. Králové) a studenti písemně vyzvali československé dělníky, aby také stávkovali. Jejich snahu podpořili umělci, kteří navštívili pražské podniky s informacemi o situaci. Vláda a ministerstvo vnitra KSČ nadále hodnotily požadavky „reakce“ vedené „osobami protisocialistického smýšlení s úzkými osobními ambicemi“ jako naprosto nepřijatelné. Povolány byly dokonce

11 | Socha sv. Václava během listopadových demonstrací

5 | Ten se tehdy ještě odmítl setkat s V. Havlem, který tak musel zůstat ve vestibulu.

čtyři tisíce členů lidových milic s vybavením bezpečnostních složek, aby pomohly převzít kontrolu nad vysokými a středními školami a divadly. Tento zákrok byl naštěstí odvolán. V pohotovost však byly uvedeny vyčleněné síly 4. tankové divize čs. armády. V této atmosféře se uskutečnila první velká organizovaná demonstrace na Václavském náměstí, na níž poprvé hovořili zástupci OF z balkonu Melantrichu a seznámili dav se svým prohlášením. Demonstrace se zúčastnilo kolem dvou set tisíc lidí a moderoval ji duchovní Václav Malý. Během tohoto dne došlo v téměř všech větších městech Československa k různě velkým protestním akcím. Jejich symbolem se stalo „poslední zvonění“ klíči a dalším sortimentem podobného zvuku (někdo si bral na demonstrace i budíky).

Středa 22. listopadu

Diskuze o současné situaci neustávaly ani ve středu. OF uspořádalo tiskovou konferenci, které se zúčastnili i zahraniční novináři. Zazněly na ní informace o současném dění v Československu i požadavky demonstrujících. Na večer byl zorganizován další hromadný protest na Václavském náměstí. Činnost studentů byla stále lépe organizována – ve stávce byly již všechny školy na území republiky – a stala se také odvážnější: studenti oficiálně uvedli, že generální stávka dne 27. listopadu bude především protestní stávkou politickou. Mezitím generální prokuratura zveřejnila podrobnosti zásahu dne 17. listopadu: nikdo při zásahu nezemřel, třicet osm osob bylo ošetřeno, hospitalizováno bylo deset lidí. Na večerní demonstraci na Václavském náměstí zazněla poprvé mj. Modlitba pro Martu v podání M. Kubišové. Poslechlo si ji přes dvě stě tisíc osob.

12 | Momentka z Václavského náměstí

Čtvrtek 23. listopadu

Již od počátku stávkové činnosti bylo jasné, že zásadní pro osud protirežimních snah bude, zda se k protestům přidají také dělníci, opora komunistické strany. Za zlomový okamžik ve vztahu dělníků k demonstracím je udáván čtvrtěční projev komunistického politika M. Štěpána v ČKD lokomotivka – Sokolovo, kde byl vypískán poté, co označil masové protesty za protesty „dětí“. Během večerní demonstrace na Václavském náměstí se tak naskytl unikátní pohled: na podporu protestujících občanů v jednu chvíli dorazil zástup tisícovek dělníků ČKD, už i se zhotovenými transparenty. Čtvrtěční demonstrace je považována za největší protestní akci na Václavském náměstí: odhaduje se, že se jí zúčastnilo na tři sta tisíc lidí. Vzhledem k narůstajícím potížím byly uvedeny do pohotovosti další divize čs. armády, která právě v tento den vyjádřila podporu ÚV KSČ a vládě.

Pátek 24. listopadu

V pátek 24. listopadu se konalo mimořádné zasedání ÚV KSČ, na němž straničtí politici poprvé kriticky zhodnotili současné komunistické vedení. V 19 hod. proto M. Jakeš a další členové předsednictva dali své funkce k dispozici. Tato zpráva vyvolala v centru Prahy nadšení, které uhaslo poté, co bylo zjištěno, že většina členů aparátu ve svých funkcích zůstala a vyměnila se jen některá jména. Do čela ÚV KSČ se posadil nepřítel vlivný K. Urbánek. V tuto dobu na Václavském náměstí demonstrovalo opět kolem tří set tisíc lidí. Ke generální stávce, do níž zbývaly už jen tři dny, se přihlásilo již sto devadesát podniků, závodů a pracovišť po celé republice. A mimochodem – Československá televize v tento den o půl deváté večer poprvé odvysílala záběry ze 17. listopadu...

13 | Příznačné „poslední zvonění“ se ozývalo na každé demonstraci

Sobota 25. listopadu 1989

Páteční změny ve vedení ÚV KSČ byly naprosto nedostatečné a OF na to upozornilo prohlášením, v němž mimo to vyzvalo občany, aby vyjádřili svou svobodnou vůli ve 14 hod. na Letenské pláni. Obří demonstraci předcházela mše v katedrále sv. Víta za účasti sedmi tisíc lidí a také jednání federální vlády. Ta se usnesla na tom, aby se Národní fronta⁶ rozšířila o zástupce jiných politických stran a doporučila prezidentu republiky zastavit trestní stíhání nežádoucích osob, popř. jim prominout trest odnětí svobody (což později G. Husák učinil).

Ve 14 hod. začala na Letné největší demonstrace naší historie: zúčastnilo se jí přes osm set tisíc lidí. Akci přenášela (stejně jako dopolední mši v chrámu sv. Víta) Československá televize, která se tento den spolu s rozhlasem přihlásila ke generální stávce. Na demonstraci přečetl V. Havel nesouhlasné stanovisko OF se změnami v ÚV KSČ a zopakoval, že OF je nadále pro konstruktivní dialog s vládou. Během několika hodin se u mikrofonu vystřídala řada osobností z nejrůznějších odvětví lidského života, mj. také řada herců i zpěváků (např. J. Hutka, který se pár hodin předtím vrátil z emigrace). Velké demonstrace se konaly také v dalších městech. Do generální stávky se přihlásilo už na pět set padesát podniků a závodů.

14 | *Demonstrace na Letné očima účastníka*

Neděle 26. listopadu 1989

Den po největší manifestaci v našich dějinách se konečně setkal premiér L. Adamec s V. Havlem (a dalšími členy OF). Dohodli se, že L. Adamec vystoupí na další demonstraci na Letné, která byla naplánována opět na 14 hod. OF se dále vyjádřilo do masmédií, že nehodlá převzít moc, ale že chce především zajistit svobodné volby. L. Adamec na Letné opravdu vystoupil, jeho projev se ovšem setkal s nelibostí ve chvíli, kdy se občanům snažil rozmluvit generální stávku. Na druhé letenské demonstraci vystoupili také mj. zástupci pořádkových služeb a omluvili se za zákrok dne 17. listopadu. Lidé po ukončení akce vytvořili řetěz spojených rukou od Letné až k Pražskému hradu.

⁶ Sdružení KSČ a zájmových a jiných svazů.

Pondělí 27. listopadu 1989

Vrcholem celorepublikových protestních snah měla být generální stávka naplánovaná od pondělního poledne do 14 hod. s jednotným heslem „Konec vlády jedné strany“. A stalo se. Během uplynulých jedenácti dní se rozhodly stávku podpořit tři čtvrtiny všech občanů ČSSR. Většina v určené době zastavila svou práci a ti, jejichž provoz byl pro chod běžného života zásadní, vyjádřili svůj protest alespoň manifestačně (např. v jaderné elektrárně Dukovany se zpívala hymna). Během stávky probíhala na náměstích a dalších veřejných prostorech spontánní i organizovaná setkání a demonstrace, lidé diskutovali o současném vývoji a dávali najevo svou nespokojenost s vedením republiky. Na Václavském náměstí se v poledne sešlo opět na čtvrt milionu lidí. A kde jinde než právě zde byl v podvečerních hodinách třistatisícovému davu oficiálně oznámen úspěch první generální stávky v našich novodobých dějinách.

Československý národ dal totalitnímu režimu jasně najevo, jak si představuje budoucnost své republiky.

15 | *Jedna z listopadových demonstrací na Václavském náměstí*

KONEC VLÁDY JEDNÉ STRANY

Sametový boj o veřejné mínění byl vyhrán, „válka“ o demokracii však stále pokračovala. Den po generální stávce se sešli zástupci OF s L. Adamcem a shodli se, že je nutné sestavit novou vládu. Stanovili si také termín: 3. prosince. Ještě významnější krok k demokracii přišel hned den nato, 29. listopadu, kdy federální shromáždění na svém mimořádném zasedání zrušilo mj. článek 4 ústavy o vedoucí úloze KSČ a článek 16 o výchově v duchu marxismu-leninismu. Toto usnesení u nás ukončilo jedenačtyřicetiletou vládu komunistické strany.

Cíle Občanského fóra na konci listopadu 1989 (kráceno):

1. Demokratický stát v duchu Deklarace lidských a občanských práv,
2. pluralitní politický systém,
3. samostatná zahraniční politika, zajišťující Československu začlenění do Evropy,
4. rovnoprávné druhy vlastnictví,
5. sociální spravedlnost,
6. důstojné životní prostředí,
7. demokratizace kultury a školství.

Mezitím byly po nátlaku ze strany nejrůznějších sdružení a iniciativ propouštěni z vězení další političtí vězni. L. Adamec vystoupil v Čs. televizi s naprosto nevídanou informací: uvedl, že je nutné přehodnotit události z roku 1968 a začít jednat o odchodu sovětských vojsk z Československa. V těchto zlomových dnech byla také ustavena parlamentní komise k vyšetření událostí na Národní třídě, jejímž cílem nebylo „jen“ pojmenovat konkrétní viníky brutálního zásahu, ale také určit politickou zodpovědnost mocenských orgánů. Federální shromáždění dále pověřilo ministra vnitra úkolem připravit vše potřebné k otevře-

16 | *Dialog s mocí v praxi. Jednání se zástupci OV KSČ v severočeských Teplicích*

17 | Z demonstrace v Českých Budějovicích

ní hranic s Rakouskem, a to do 4. prosince. Že se mění nejen atmosféra v zemi, ale také vládnoucí vrstva, pochopila již i Státní bezpečnost, která zahájila rozsáhlou skartaci obrovského množství dokumentů. Karlu Krylovi byla také po dvaceti jedna letech vyhnanství povolena jednodenní návštěva Československa – aby se mohl zúčastnit pohřbu své matky.

Dne 3. prosince byla jmenována nová federální vláda: z dvaceti členů bylo patnáct komunistů. OF vládu, jak jinak, odmítlo, a stejně reagovali i českoslovenští občané, kteří po jejím jmenování vyšli opět na Václavské náměstí. Na této demonstraci zazpívali hymnu současně Karel Gott s Karlem Krylem. O půlnoci ze 3. na 4. prosince byly otevřeny hranice s Rakouskem, kam nyní mohli Čechoslováci cestovat bez výjezdních doložek – a této možnosti využilo okamžitě na čtvrt milionu lidí.

„Nová“ federální vláda podala demisi 7. prosince. Spolu s ní rezignoval na svou funkci také L. Adamec. V tento den si vyřídila účty KSČ se svými dvěma bývalými čelními představiteli: M. Jakešem a M. Štěpánem, kteří byli vyloučeni ze strany pro hrubé politické chyby. 10. prosince byla uvedena v úřad „vláda národního porozumění“ sestavená M. Čalvou. Z jedenadvaceti členů bylo navrženo deset komunistů, sedm bezpartijních politiků, dva sociální demokraté a dva lidovci. Poprvé od roku 1948 tak neměli ve vládě komunisté převahu. Poté, co prezident Husák tuto vládu jmenoval, oznámil svou abdikaci.

Ve dnech po 10. prosinci byly odstraňovány zátarasy na hranicích s nesocialistickými zeměmi (mezi východním a západním Německem se mohlo volně cestovat již od 7. prosince). Zároveň byla ukončena divadelní stávk. Z emigrace se vraceli další politicky nevhodní občané, aktivisté a umělci, mezi jinými např. Pavel Tigrid a Tomáš Baťa. KSČ na svém mimořádném sjezdu rozpustila lidové milice.

Jen pár slov k dění v zahraničí. G. W. Bush a M. Gorbačov v těchto dnech oficiálně ukončili studenou válku, čímž odvrátili katastrofu globálního měřítka. Situace zemí východního bloku SSSR byla neudržitelná a totalitní režimy se hroutily jeden za druhým. I když ne všude „sametově“. V Rumunsku při protestech zemřely stovky lidí poté, co policisté neváhali do demonstrantů střílet ostrými. Tamní prezident N. Ceaușescu byl nucen

vrtulníkem prchnout ze svého sídla po svém projevu, který se zvrhl v protirežimní akci. Po přistání vrtulníku byl však Ceaușescu zatčen a spolu se svou ženou nakonec na Boží hod vánoční popraven. Jak vidno, měnilo se mnohé, mj. i názor na rok 1968: země Varšavské smlouvy označili invazi sovětských vojsk do Československa nikoliv za „bratrskou pomoc“, ale za vměšování se do vnitřních záležitostí našeho státu.

V Československu se mezitím schylovalo k volbě nového prezidenta. Kandidáty byli navrženi Čestmír Císař, Václav Havel a Alexandr Dubček. Komunisté se ještě na poslední chvíli snažili navrhnout, aby byl prezident volen přímo občany – předpokládali totiž, že široká veřejnost V. Havla tolik nezná a je tedy šance, jak do čela státu prosadit někoho „vhodnějšího“. Tuto myšlenku se jim nakonec prosadit nepodařilo, a tak se 29. prosince naplnilo heslo „Havel na hrad“. V. Havel byl zvolen prvním prezidentem jednomyslně: tedy i komunisty. A. Dubček byl zvolen předsedou federálního shromáždění.

Krátce poté, co volba proběhla, vydali studenti prohlášení o konci své stávkky, ve kterém mimo jiné stálo: „Václav Havel je pro nás dostatečnou zárukou nezvratnosti vývoje v ČSSR. Zvolení jeho i pana Dubčeka do vysokých funkcí je vyvrcholením obrodného procesu, který jsme v listopadu začali.“

První demokratické volby byly naplánovány na 8. a 9. června roku 1990. Sametová revoluce, jedna z nejpodivuhodnějších historických událostí českých a slovenských dějin, skončila.

Z pocitu spoluzodpovědnosti za další vývoj v naší zemi a z pocitu vědomí, že se v naší společnosti neustále vytrácí národní sounáležitost a zdravé vlastenectví, rozhodli jsme se vydat toto

z á k l a d n í p r o h l á š e n í :

Vznik naší samostatné Československé republiky chápeme jako dovršení obrovského životního díla profesora Tomáše Garrigua Masaryka. Byl to on, kdo u našich národů probudil touhu po vybudování opravdu demokratického státu, státu, jehož nejvyšším představitelem byl plných devatenáct let. Za tu dobu získalo Československo mimořádně pevné postavení v Evropě. Bohužel se dá říci, že dnešní Československo tuto pozici postupně ztrácí, že současný vývoj je brzděn hledáním již dávno objeveného. Masarykova teorie totiž vycházela z toho, že /citují/: "Vývoj moderního státu žádá uplatnění politické a hospodářské demokracie, hledá správnou syntézu svobody individua a autority státní a veřejné disciplíny. Předpokládá zvýšení disciplinovanosti národní a autority státní při nutném stupni svobody jednotlivcovy. Revoluční změny autoritativní a diktátorské, vedly by k těžkým zmatkům. Je jisto, že všichni ti, kdo tyto revoluce a rozvraty provádějí, se nutně vrátí tam, odkud přišli: k vytvoření státu svobodnějšího!" Proto si myslíme, že Masarykovo učení má co říci i dnešní generaci, že vymazání jeho jména i jmen jeho žáků a nástupců v minulosti bylo vážnou chybou, jejíž důsledky pocítujeme i nyní. Zrušení státního svátku před lety považujeme za národní ostudu, a i když byl loni svátek obnoven, ještě dnes si nemohou svobodní občané připomenout výročí umrtí T. G. Masaryka veřejným shromážděním, jak se to stalo dne 14. 9. 1989 v Červeném Kostelci, jehož čestným občanem T. G. Masaryk byl.

Tímto oznamujeme, že naši činnost budeme zaměřovat na vyhledávání toho pokrokového z jeho učení, že s jeho myšlenkami budeme seznamovat i ostatní veřejnost a že se zasadíme o navrácení jeho cti tím, že budeme požadovat na představitelích našeho města navrácení pamětních desek, bust a tabulí, které byly z různých veřejných míst z neznámých důvodů odnaty.

Za tímto účelem se připojujeme ke Sdružení T. G. Masaryka. Vzhledem k tomu, že svou činnost budeme provozovat převážně v Č. Kostelci, kde má T. G. Masaryk i dnes velkou vážnost a autoritu, vyhlásujeme založení Koordinačního výboru Sdružení T. G. M., jehož členy jsou:

M. Hruška, Školní 1088
T. Kulda, Horní 21
Z. Kinzl, Vetrník 1009

Členem místní odbočky Sdružení T. G. M. se může stát každý, kdo připojí svůj podpis s adresou pod toto základní prohlášení

18 | Zleva: Tomáš Kulda, Milan Hruška a Zdeněk Kinzl před pomníkem legionáře, na předešlé straně: ustavující prohlášení červenokosteleckého Sdružení T. G. Masaryka (z archivu M. Hrušky)

VZPOMÍNKY MILANA HRUŠKY, JIŘINY HAŠKOVÉ, TOMÁŠE KULDY A ZDEŇKA KINZLA

Milan Hruška, Jiřina Hašková, Tomáš Kulda a Zdeněk Kinzl – čtyři lidé, které na konci osmdesátých let spojovalo několik vlastností a postojů: nespokojenost, až znechucení nad totalitními praktikami komunistické vlády, touha po demokracii, vůle ke změně, a především odvaha riskovat bezmála vše, co měli. Nebyli v tom sami, tady na Červenokostelecku ale byli nejvíc vidět – jak z okénka hlídkujícího antonu, tak z našich obývacích pokojů. Jak vzpomínají na léta, během kterých usilovali o kolektivní svobodu, zatímco tu osobní dávali všanc?

PŘED ROKEM 1989

Jak byste popsali život na malém městě v socialismu konce osmdesátých let?

M. HRUŠKA: Kostelec bylo typické provinční městečko s poměrně silným zastoupením věřících, což jiná města neměla. Tři stěžejní firmy (Elitex, Tiba, Tepna) zaměstnávaly podstatnou část pracujících, kteří tvořili tzv. „mlčící většinu“.

T. KULDA: Bylo zde možné celkem spokojeně žít, pokud jste byli loajální vůči režimu, pravidelně chodili k volbám, do prvomájových průvodů a na jiné akce pořádané komunistickou stranou. V lidech byla zakořeněná jakási obava, protože veřejně upozorňovat na nedostatky přinášelo problémy. Takže pokud jste veřejně nekritizovali, mohli jste žít vcelku spokojeně.

J. HAŠKOVÁ: Ano, z tohoto úhlu pohledu vlastně „o nic nešlo“. Tedy pokud jste nevyčníval, chodil do práce a neprovokoval režim: to znamená, že jste mlčel, když se vám něco nelíbilo, a kýval na vše, co si vymysleli. A pokud vám připadalo normální stát frontu na vše – od sýrů přes zeleninu a ovoce, boty, maso, pračky, kola až po toaletní papír a hygienu pro ženy. A pokud vám nevadilo, že nemůžete cestovat za hranice a svobodně říkat, co si myslíte. Ale! Aniž si to lidé uvědomili, vedlo to k hlídání sousedů, jestli nemají něco navíc. Jestli neřekli něco zakázaného. Jestli udělali, co měli, „ve prospěch socialismu“. Měla jsem kamarádku, která měla prarodiče v západním Německu. Vždycky jí přivezli krásné oblečení. Ale ona se s ním mohla pochlubit jen v tajnosti doma, nikdy si ho nemohla vzít ven, aby „lidi neřekli“. Jak řekl Václav Malý: Na malém městě bylo všechno víc vidět. To všechno způsoboval totalitní režim, který jen vyvolával strach. Když to shrnu – na malém městě se žilo víc ve sladké nevědomosti, nečinnosti a spokojenosti s málem. Užívalo se života v mantinelech.

Z. KINZL: V té době mi bylo cca dvacet let a život mi plynul jako jiným mladým v Československu: přes týden do fabriky a o víkendů se hlavně uvolnit. V pátek odpoledne se tak navléklo tuzexové oblečení a razilo se na zábavy, čímž si člověk vytvořil malý víkendový kapitalismus.

Věděli jste před rokem 1989 o událostech v zahraničí?

M. HRUŠKA: Ano, pravidelně jsem poslouchal rušená vysílání Rádia Svobodná Evropa, Hlas Ameriky a stanici BBC Volá Londýn.

Z. KINZL: Ještě bych přidal Rádio Vatikán a též si vzpomínám, že kdesi z Ameriky, tuším z Peru, vysílala stanice Hlas And.

Byl jsem absolutně zhnusen...

M. Hruška

T. KULDA: Pamatuji se, že o zahraničních událostech jsme diskutovali už v osmdesátých letech na střední škole a již tam jsme se dělili na dvě skupiny. Jedna zastávala oficiální názor komunistů a druhá, rebelská, poslouchala zahraniční rozhlas, hlavně Svobodnou Evropu a Hlas Ameriky, a měla tedy jiné názory. Pro mě byl relevantním zdrojem informací především zahraniční rozhlas. Velkou pozornost jsem věnoval událostem v Polsku, vzniku Solidarity a následným represím po vyhlášení výjimečného stavu. Svobodná Evropa a Hlas Ameriky také předávaly pravdivé informace o sovětské okupaci Afghánistánu.

J. HAŠKOVÁ: Přesně nevím, jestli jsem si uvědomovala, o jaké události to přesně jde. Spíš ne. Byla jsem osmnáctiletá holka, která poslouchala Svobodnou Evropu, ale nedokázala si pořádně dát dohromady všechny souvislosti.

MILAN HRUŠKA

* 1959

Vzdělání

Střední průmyslová škola – strojnická

Profese v r. 1989

Horník razič

Profese po r. 1989

Poslanec Federálního shromáždění, OSVČ, řidič kamionu, obchodní zástupce, vedoucí pobočky personální agentury

Jak události tehdejší doby prezentovala oficiální média?

M. HRUŠKA: Oficiální média šířila neskutečnou propagandu, ze které by člověk dorazivší z Marsu musel nabýt dojmu, že se ocitl v ráji.

J. HAŠKOVÁ: Já bláboly „našich představitelů“ neposlouchala...

Tušili jste, že se stejně jako jinde bude režim uvolňovat i u nás?

J. HAŠKOVÁ: Ani náhodou, člověk jen doufal, že to k něčemu povede, že se lidi semknou. Ale pořád vítězil strach.

T. KULDA: Netušil jsem to, ale strašně jsem si to přál. Byl to můj tajný sen.

M. HRUŠKA: Já jsem věděl, že k pádu komunismu u nás musí dojít, a byl jsem zklamaný, že jsme byli v rámci socialistického bloku předposlední. Po nás se komunistický režim zhroutil ještě v Rumunsku, ovšem krvavou cestou.

*Konec komunistické vlády?
To byl jen tajný sen.*

T. Kulda

V jaký moment jste se rozhodli do toho jít naplno?

Z. KINZL: Moje rozhodnutí zapojit se do třetího odboje padlo kdesi v prosinci 1987 při účasti na demonstracích v Praze na Kampě u památníku Johna Lennona a na Staroměstském náměstí o Mezinárodním dnu lidských práv, kam jsem vyrazil na podporu Charty 77.

T. KULDA: Asi v říjnu 1988 po návratu z Prahy ze zakázaného shromáždění. V den státního svátku komunistický režim rozehnal pokojné demonstranty pendreký a vodními děly. A v tomto rozhodnutí jsem se utvrdil v lednu 1989 během Palachova týdne.

M. HRUŠKA: Já nevím, co je jít do něčeho naplno. Prostě jsem byl na všech zakázaných demonstracích od roku 1988, šířil jsem zakázané tiskoviny, sbíral podpisy pod různá nezávislá prohlášení při vědomí, že to je tak správné a nelze žít trvale ve lži.

J. HAŠKOVÁ: Ani já jsem neměla moment „naplno“. Všechno se tak postupně krystalizovalo. Měla jsem strašně štěstí na lidi kolem sebe a v pravou chvíli jsem použila zdravý rozum. I když je pravda, že jeden okamžik tam byl. Byla jsem mladá, svým způsobem to bylo dobrodružství, „dělat něco zakázaného“. Scházela jsem se s lidmi, kteří byli starší, rozumnější, ztotožňovala jsem se s jejich postoji. Ale nebyla jsem dotčena krutostí StB. Až nastal okamžik, kdy v České Skalici byl – ležící na zemi a nebránící se – Standa Pitaš zatčen a surově nasoukán do auta StB. Byl říjen 1988 a já si poprvé začala uvědomovat, že to není legrace a že tohle soudný člověk nemůže dopustit.

Jaká byla tedy vaše motivace?

M. HRUŠKA: Byl jsem absolutně zhnusen komunistickou propagandou a realitou, se kterou se všichni setkávali na každém kroku. Chtěl jsem žít tak, abych se nemusel před sebou stydět. Doufal jsem, že moje činnost nějakou, byť malou měrou urychlí demokratické změny.

J. HAŠKOVÁ: Nemohla jsem jen tak přihlížet tomu, jak se stát krutě staví proti vlastním lidem.

T. KULDA: Protestovat proti neomezené moci komunistické strany, nebýt součástí mlčící většiny.

Z. KINZL: Motivací k mým názorům byl určité můj děda z otcovy strany, bývalý soukromý švec, který o živnost kolem roku 1950 přišel kvůli komunistům. Jeho skříňka byla zásobena materiály z první republiky o Masarykovi, junáckými časopisy Mladý hlasatel a Vpřed a novinami s informacemi o srpnových událostech roku 1968.

” *Aniž si to lidé uvědomili, hlídali své sousedy, jestli dělají, co mají.*

J. Hašková

Kolika zakázaných shromáždění a demonstrací jste se před rokem 1989 účastnili?

M. HRUŠKA: V roce 1988 jsem se mimo jiné s Tomášem Kuldou zúčastnil manifestace na Václavském náměstí v Praze k výročí založení naší republiky. Bylo paradoxní, že toto datum nebylo za komunismu státním svátkem. V prosinci roku 1988 jsem byl ještě na manifestaci v Praze na Škroupově náměstí, dále následoval takzvaný Palachův týden v lednu 1989, poté manifestace 1. května 1989, kdy jsem se na Václavské náměstí nedostal, protože jsem byl okamžitě po výstupu z metra na Karlově náměstí zatčen Státní bezpečností, atd.

Z. KINZL: Vedle zmíněných dvou demonstrací v prosinci r. 1987 jsem byl ještě 21. srpna 1988 na Václavském náměstí v rámci připomínky dvaceti let od okupace vojsky Varšavské smlouvy, 28. září tamtéž při svatováclavské demonstraci a 10. prosince na Škroupově náměstí. A ještě bych rád zmínil jednu komornější, ale také nelegální akci v březnu 1988, kdy jsem se s panem Hubertem Vaňkem ze Slatiny nad Úpou účastnil jednání selesiánského hnutí na faře kdesi u sečské přehrady o vydávání selesiánského časopisu věřící mládeže Čtení do krosny.

J. HAŠKOVÁ: Do Prahy jsem několikrát jela také. Naštěstí jsem nikdy nebyla pokropená ani nedostala pendrekem.

S jakými protirežimními aktivisty jste se v r. 1988 setkali?

M. HRUŠKA: Lidí s podobnými názory bylo mnoho a jsem rád, že jsem je znal osobně a že jsem je navštěvoval. Velice jsem si vážil Emanuela Mandlera, Rudolfa Battéka, profesorky Evy Štolbové, Stanislava Devátého, Jiřího Vonky a samozřejmě Václava Havla. Ale ten výčet bych musel doplnit o mnoho dalších jmen i z našeho okresu.

Z. KINZL: Ještě bych rád doplnil Bohumila Doležala a pana Stanislava Pitaše.

J. HAŠKOVÁ: Bylo jich opravdu hodně. Dodávalo nám odvahu vědomí, že je tak moc lidí, kteří se staví proti režimu. V Praze to bylo ale trochu jednodušší.

ROK 1989 PŘED LISTOPADEM

Rok 1989 byl pro vás nabitý událostmi. Začalo to protesty tzv. Palačova týdne. S čím jste se na místě setkali?

M. HRUŠKA: Zúčastnil jsem se téměř všech tehdejších nepovolených manifestací a všechny měly standardní průběh. Pořádkové síly byly demonstranty pendreký, kropily je z vodních děl a rozháněly je obrněnými transportéry a slzným plynem.

” *Vedoucí mi povídá: „Pane Kinzli, vy máte kvůli těm výsledkům sto zameškaných hodin.“*

Z. Kinzl

T. KULDA: Stejnou zkušenost jsem měl i ve středu 18. ledna. Opět jsem zde žasnul nad brutalitou zásahu proti pokojným demonstrantům. Utvrdilo mě to v nutnosti veřejně protestovat proti komunistickému režimu.

Pane Hruško, jak jste uvedl, jeden z dalších pokusů o účast na demonstraci skončil výsledkem. Jak zatčení probíhalo a jak samotný výsledek?

M. HRUŠKA: Na prvního máje 1989 jsem byl v Praze zatčen a dvanáct hodin zadržován a vyslýchán na služebně bezpečnosti nedaleko Karlova náměstí, vyslýchal mě kapitán Procházka. Zatčení proběhlo bleskově, v bufetu na Karlově náměstí mě obestoupily tři statné gorily a odvěkly mě do nedalekého průjezdu, kde provedly osobní prohlídku. Poté jsem byl odvěčen do civilního auta a odvezen na služebnu, kde se s Procházkou střídal ještě jeden příslušník StB. Kladli mně různé otázky, na které jsem zarputile odmítal odpovídat. Když mně na konci předložili k podpisu protokol s otázkami bez odpovědí, nepodepsal jsem ho. Den před tím jsem podepsal Chartu 77 a bál jsem se, že by mého podpisu pod protokolem mohlo být zneužito.

Byli jste někdy odvedeni na výslech jako M. Hruška?

J. HAŠKOVÁ: Ano. Byli jsme vyslýcháni všichni čtyři a řada dalších lidí, kteří se hlásili ke Sdružení T. G. Masaryka nebo byli přítomni na nějaké protirežimní akci.

T. KULDA: Každý, kdo veřejně protestoval, s tím musel počítat. Od září 1989 se staly výslechy a zadržování součástí života. S Milanem Hruškou jsme byli někdy odvezeni současně, např. 28. října 1989. Já byl naposled zadržen a vyslýchán v neděli 19. listopadu v Praze společně s dalším kosteleckým občanem p. Mikešem.

Z. KINZL: V měsících září, říjen a listopad 1989 jsem pracoval jako údržbář JZD Úpa Olešnice. Těsně před listopadovými událostmi si mě zavolal vedoucí pan Černý a říká mi: „Pane Kinzle, vy máte kvůli těm výslechům za poslední tři měsíce sto zameškaných neomluvených hodin. Nevím, co s tím mám dělat, neboť kdybych vám dal áčka (za každé áčko byly strženy dva dny z dovolené), tak jste bez dovolené následující tři roky.“

Byla vám na výsleších nabídnuta spolupráce se Státní bezpečností?

M. HRUŠKA: Byl jsem požádán, abych nahlásil členy karatistického oddílu v Trutnově, kteří se údajně měli připravovat na nějakou protirežimní akci. Já jsem v tu dobu karate rovněž trénoval, ale odmítl jsem žádost s tím, že trénuji ve Rtyni a ostatní neznám. Samozřejmě jsem znal bratry Gondekovy a jiné, ale to jsem nesdělil. Žádný vázací akt u mě tedy nikdy neproběhl a stejně tak ani jiná nabídka spolupráce, asi jsem byl pro StB příliš radikální.

J. HAŠKOVÁ: Nikdy.

T. KULDA: Vždy jsem odmítl jakkoliv spolupracovat. I když mi kolikrát vyhrožovali a při jednom z výslechů mi „zlý“ policista vylil do klína horké kafe, které mi chvíli předtím přinesl ten „hodný“. Upozorňuji, že taková praxe výslechů byla naprosto běžná.

Z. KINZL: Nikdy mi nic podobného nenabízeli.

JIŘINA HAŠKOVÁ (roz. JANČÍKOVÁ)

* 1970

Vzdělání

Střední odborné učiliště – obchodní

Profese v r. 1989

Prodavačka

Profese po r. 1989

Prodavačka

Vzhledem k vašim aktivitám jste byli StB také sledováni. Jak vám to ztěžovalo život?

M. HRUŠKA: Myslím, že mě StB sledovala celý rok 1989. Dokonce umístila v létě v ulici u mého domu obytný karavan, ze kterého jsem byl sledován, s kým se stýkám. Byl jsem i odposloucháván, ale o tom jsem se dozvěděl až po revoluci. Bylo dost protivné, když jsem šel po městě a pár kroků za mnou pochodoval „nenápadný“ tajný... Ale dalo se s tím žít.

J. HAŠKOVÁ: Také jsem byla. Hlavně před nějakou událostí, kdy nás chtěli „uklidit“. Bralo vám to svobodu. Pořád jste se ohlížel, bál mluvit s lidmi, kteří neměli tušení o tom, že vás sledují. Nechtěl jste je dostat do potíží. Ale rodinu jste samozřejmě neubráníl. Máma o mě měla strach.

Z. KINZL: Sledován jsem byl, a byla u mě dokonce provedena i domovní prohlídka, o čemž informovala i Svobodná Evropa prostřednictvím Václava Havla.

T. KULDA: StB jsem byl sledován někdy od začátku září 1989. Znamenalo to ztrátu soukromí a komplikace při předávání zpráv, petic atd. Sledování znamenalo i odposlechy telefonů, což nám ztěžovalo práci, a tak jsme vymýšleli různé šifry a volací znaky.

19 | *Tomáš Kulda (vlevo) a Milan Hruška při odhalení pamětní desky na hrobu generála Kratochvíla v r. 2015*

Milan Hruška během svých cest do Prahy stihl podepsat Chartu 77 i prohlášení Několik vět, ale také „věty“ přivezl do Červeného Kostelce. Kolik lidí prohlášení podepsalo?

M. HRUŠKA: Podepsal jsem nejen Chartu 77 a provolání Několik vět, ale také manifest Hnutí za občanskou svobodu, jehož jsem byl také členem, s názvem Demokracie pro všechny a prohlášení nezávislé Demokratické iniciativy. V Kostelci podepsalo Několik vět přes sto lidí, přesný počet si již nepamatuji, a archy s podpisy jsem osobně předal Václavu Havlovi na Hrádečku. Později byla jména signatářů zveřejněna na Svobodné Evropě.

T. KULDA: Petice Několik vět vystihovala vše, nedala se nepodepsat. Jejím podpisem si každý vysloužil pozornost StB a s tím spojené komplikace v zaměstnání, rodině a životě vůbec.

J. HAŠKOVÁ: K Chartě jsem se nikdy nedostala. Několik vět jsem podepsala a dál sbírala podpisy. K mému milému překvapení mi třicet let po revoluci přišla SMS od spolužáka ze základní školy: „Ty jsi mi kdysi pomohla vidět věci jinak, svobodně. Dala jsi mi možnost podepsat Několik vět. Tenkrát jsem se bál, přesto ti za to děkuji.“ I pro mě to znamenalo moc. Znovu jsem měla v té prapodivné době pocit, že něco má smysl. A od té doby můj život nabral rychlé obrátky: začaly problémy v rodině, práci, vztahu. Na druhou stranu mě to svedlo dohromady s Tomášem Kuldou, který už dlouho proti režimu vystupoval. Měla jsem tak další spřízněnou duši, se kterou to bylo snazší všechno ustát. A nadále jsem spolupracovala s aktivisty z České Skalice.

Z. KINZL: Podepsal jsem Několik vět, prohlášení Hnutí za občanskou svobodu a byl jsem členem první protirežimní politické strany ČSDI (Československá demokratická iniciativa) – prohlásila se nezávislou stranou Národní fronty 11. listopadu 1989. Pro zajímavost: k 19. listopadu 1989 měla cca dvacet dva tisíc členů.

” *Tehdy jsem netušil, že mě chce Státní bezpečnost „uklidit“ na nejméně patnáct let.*

M. Hruška

Byli i tací, kteří odmítli?

M. HRUŠKA: Ano, odmítali ti, kteří měli v soukromí stejné názory na režim jako my ostatní, ale veřejně ho prezentovat se báli. Jména uvádět nebudu.

Pane Hruško, teď přímo k vám: Za šíření Několika vět jste si vysloužil trestní stíhání...

20 | M. Hruška (sedící ve svetru na zemi v levé části fotografie) při ustavení Občanského fóra v Činoherním klubu

M. HRUŠKA: Ano, mou situaci jsem konzultoval s V. Havlem a on mně radil, jak postupovat. Musím říct, že jsem přemýšlel o emigraci, ale kvůli rodině jsem od tohoto nápadu upustil. Smířil jsem se s tím, že si odsedím rok ve vězení, což byla obvyklá taxa. Tehdy jsem netušil, že mě chce StB „uklidit“ na nejméně patnáct let. Byl jsem režimu tak nebezpečný, že mě StB zařadila do kategorie „nepřátelská osoba druhé kategorie“, což by při spuštění akce „Norbert“ znamenalo moji okamžitou deportaci do vězení s návratem nežádoucím. Pro úplnost dodávám, že osoby v první kategorii by byly zavražděny okamžitě.

V srpnu 1989 jste dostal povolávací rozkaz. Nešlo náhodou o způsob „jak Hruška umravnit“?

M. HRUŠKA: Povolávací rozkaz jsem obdržel dva dny před 21. srpnem, abych se nemohl zúčastnit manifestace v Praze. Měl jsem obavu, abych nebyl jako voják v záloze poslán do první linie proti demonstrantům, a tak jsem si v garáži poškodil kladivem kotník, dostal jsem sádru a z vojenského cvičení se omluvil. 21. srpna ovšem přijela vojenská kontrarozvědka a odvezla mě na kontrolu do Náchoda. Sádru mi snhali, ale doktor Pavlišta pánům poškození mého kotníku ukázal a nařídil zhotovit novou. Pak jsem měl již pokoj.

SDRUŽENÍ T. G. MASARYKA V ČERVENÉM KOSTELCI

Jak a kdy se sdružení formovalo?

M. HRUŠKA: Sdružení T. G. Masaryka se zformovalo z lidí, kteří v minulosti podepsali Několik vět nebo petici za přejmenování našeho náměstí (*z náměstí Rudé armády na náměstí T. G. Masaryka - pozn. red.*). Byli jsme v kontaktu několik měsíců a spojovala nás potřeba být aktivní nejen v Praze, ale i v našem městě.

Z. KINZL: Trochu to rozvedu. V našem regionu bylo několik mladých lidí, kteří nesouhlasili s režimem a dávali to najevo různými způsoby. 21. srpna 1989 jsme se např. procházeli na náměstí v černém oblečení s trikolórou na klopě. V tento den nastupovali i někteří horníci z Odolova a pracovníci Tepny 12 do práce v černém oblečení. Koncem srpna jsem se sešel s Tomášem Kuldou, Jaroslavem Zítkem a Tomášem Valáškem a domluvili jsme se, že připravíme vzpomínku na našeho prvního prezidenta. Tomáš Kulda věděl o Milanu Hruškoví, že se angažuje v Chartě 77, a tak další schůzky se už účastnil i on. Padlo rozhodnutí, že 14. září u příležitosti výročí úmrtí prezidenta T. G. Masaryka položíme u pomníku legionáře věnec s nápisem „Prezidentu Osvoboditeli věrní občané Červeného Kostelce“. Akci nám v Náchodě zakázali, a tak tam věnec spolu s obrazem T. G. Masaryka a trikolórou položili Milan s Tomášem ve 4 hod. ráno. Ve 14 hod., kdy měla vzpomínka začínat, bylo město obsazeno Veřejnou bezpečností a hlídky na všech příjezdových cestách prováděly kontrolu vozidel. Vzpomínám si na jednoho montéra, který se vracel domů k manželce a vezl kytici růží. Příslušníci ho nutili, aby se přiznal, že jede na tajné setkání chartistů, o čemž samozřejmě neměl ani ponětí. My jsme mezitím byli zadrženi a vyslýcháni, v mém bytě byla provedena domovní prohlídka. Výslech čekal i naše příbuzné a absolvovat ho musela i zahradnice paní Hetflejšová, které patří velký dík, protože pro nás ochotně zhotovovala věnce a kytice.

J. HAŠKOVÁ: Začátkem září za mnou přišli Tomáš se Zdeňkem, jestli bych rozmnožila pozvánky na výše zmíněnou vzpomínkovou akci. Protože nám ale setkání zakázali, museli jsme pozvánky spálit. Jak bylo řečeno, ve 4 ráno tam věnec Milan s Tomášem položili. Já se přišla podívat na místo před devátou ranní. Věnec už odvezla StB a byla v pohotovosti. Bylo domluveno, že se sejdeme s Tomášem a Zdeňkem ještě v 16 hod. K tomu vzhledem k výslechům již nedošlo. Od toho dne jsme se scházeli pravidelně, kde se dalo. Z úst Milana vyšla myšlenka založit odbočku pražského Sdružení T. G. Masaryka, jejímž představitel byl Emanuel Mandler. Jak řekl, tak se stalo.

T. KULDA: Sdružení T. G. Masaryka jsme tedy založili 14. září 1989 jako reakci na vnitropolitickou situaci. V době nesvobody jsme si chtěli především připomínat odkaz prvorepublikové demokracie a seznamovat společnost s dílem prvního prezidenta.

TOMÁŠ KULDA

* 1966

Vzdělání

Střední průmyslová škola – stavební

Profese v r. 1989

Zedník

Profese po r. 1989

OSVČ, od 2020 v inv. důchodu

Kolik lidí toto sdružení zahrnovalo?

M. HRUŠKA: Tuším dvaadvacet.

J. HAŠKOVÁ: Myslím, že pětadvacet. Ale když StB použila své první výhrůžky, pár jich zase odstoupilo.

Z. KINZL: Předsedou se stal Milan Hruška, členy výboru Tomáš Kulda a já.

Byli jste názorově jednotní?

J. HAŠKOVÁ: Většinou ano.

M. HRUŠKA: V tu dobu jsme neřešili, jestli má někdo větší sociální citění nebo menší, spojoval nás odpor proti komunismu.

Jak jste získávali přehled o tom, kdo vznikající sdružení podpoří a kdo ne?

J. HAŠKOVÁ: Kolem 24. září 1989 bylo vydané základní prohlášení, které kdo chtěl, mohl podepsat.

T. KULDA: Bylo na svobodné vůli každého občana, zda ho podpoří. Chci jen upozornit, že jen pouhá účast na akcích pořádaných sdružením znamenala přinejmenším zvýšený zájem StB.

21 | Zleva: Jiřina Hašková, Tomáš Kulda a Milan Hruška na besedě v červenokostelecké knihovně

Jak jste svou činnost prezentovali?

M. HRUŠKA: Sdružení vydávalo dokumenty, které reagovaly na vnitropolitickou situaci a které byly zveřejňovány na Svobodné Evropě.

Z. KINZL: Zaslali jsme také např. dopis federálnímu ministerstvu spravedlnosti, v němž jsme protestovali proti věznění Renáty Pánové a písemně jsme také protestovali proti zobrazení K. Gottwalda na stokoruně a proti zadržení redaktorů Lidových novin.

J. HAŠKOVÁ: Žádalo se i o navrácení pamětních desek a přejmenování náměstí Rudé armády na původní název náměstí T. G. Masaryka.

Ve 14 hod., kdy měla vzpomínka začínat, byl Kostelec obsazen veřejnou bezpečností.

Z. Kinzl

Z. KINZL: Vzpomínám si také na veřejný úklid prostranství u pomníku legionáře, který jsme organizovali týden před 28. říjnem. Brigáda byla kupodivu povolena, i když jsme museli s Tomášem Kuldou podepsat prohlášení, že jí nebude zneužito k politickým účelům a že se brigádníci nebudou při práci shlukovat a diskutovat. Slavnostní odpoledne 28. října bylo zakázáno. Úklidových prací se zúčastnilo asi třicet občanů za dozoru projíždějících aut s příslušníky „v civilu“. V den zakázané akce, která měla připomenout vznik státu, jsme tušili, že bychom mohli být předem zadrženi. Moc nám tehdy pomohl pan Jiří Vajsar ze Lhoty, který Tomáše Kuldu a mě schoval ve své chatě. S Jiřinou a Milanem jsme tak mohli položit k pomníku legionáře květiny s trikolórou. Paragrafu o nedovoleném shromažďování jsme se vyhnuli tak, že jsme chodili k pomníku ve dvojicích. Pan Ladislav Cerman z České Skalice sem položil státní vlajku a my skandovali „Masaryk, Masaryk“ a zpívali „Ach, synku, synku“. Vysloužili jsme si za to další výslechy nás i našich příbuzných. Ladislav Cerman byl vzat do vazby na osmačtyřicet hodin.

Jaká byla odezva občanů?

M. HRUŠKA: Odezva byla dvojího druhu. Lidé byli rádi, že o Kostelci mluví nezávislá Svobodná Evropa, zároveň ale vyjadřovali obavu o další vývoj. Přeci jen byli aktivisté souzeni a posíláni do vězení.

T. KULDA: Našlo se dost lidí, kteří s námi sympatizovali. Akce související s připomínkou vzniku našeho státu se zúčastnilo kolem třiceti lidí, na zakázanou vzpomínku na generála Kratochvíla jich o týden později přišlo ještě víc. Chci jen krátce připomenout, že nám dost lidí tehdy pomáhalo, ať už s organizací zapůjčením historických dokumentů, zapůjčením automobilu, či zhotovením věnců. Za to jim v době nesvobody hrozilo zadržení a výslechy. Chci jim za to ještě jednou poděkovat.

Setkali jste se s vyloženě nepřátelskými reakcemi?

M. HRUŠKA: Nepřátelské reakce jsem zaznamenal pouze od příslušníků StB.

T. KULDA: Ze strany občanů si až na pár výjimek nevzpomínám na žádné nepřátelství. Reakce tehdejších představitelů města samozřejmě přátelská nebyla.

” *Dost lidí nám tehdy pomáhalo.
Chci jim za to poděkovat.*

T. Kulda

A jak na vaši činnost na malém městě reagovali vaši příbuzní a partneři?

M. HRUŠKA: Moje matka mě podporovala, i když se o mě bála, otec zachovával zdrženlivý odstup. Myslím, že bývalá manželka měla o můj další osud značné obavy, ale přímo mně nic nevyčítala.

J. HAŠKOVÁ: Báli se. Nechtěli, abych v tom pokračovala. To samé i přítel, který byl v té době na vojně. StB nelenila ani v tomto případě, takže na mě tlačil, abych toho nechala.

T. KULDA: Já měl v rodině dost podporu, bratr i rodiče podepsali hned v červnu Několik vět. Rodiče moji činnost schvalovali nebo nebyli vyložené proti, ale měli o mě samozřejmě obavy.

” *Sdružení vydávalo dokumenty,
které mj. zveřejňovala
Svobodná Evropa.*

M. Hruška

Jak se vám v této době spalo?

M. HRUŠKA: Pracoval jsem jako horník razič, což byla fyzicky náročná profese, takže ne-spavostí jsem trpěl jen po zadržení.

T. KULDA: Mně se spalo relativně dobře až do října. Tehdy mi na jednom z výslechů sdělili, že mi hrozí trest za podvracení republiky a následné odnětí svobody. Pochopil jsem, že mě StB chce odstavit na řadu let. To se mi už spalo hůř. Naštěstí toto období koncem listopadu skončilo.

Bylo nějaké podobné sdružení jinde v regionu a probíhala mezi vámi spolupráce?

M. HRUŠKA: Ano, pravidelně jsme se setkávali s disidenty v České Skalici, zvláště pak po zatčení a odsouzení Stanislava Pitaše.

J. HAŠKOVÁ: Dále jsme se stýkali s Janou Petrovou z Dobrušky.

T. KULDA: Poměrně velká základna odporu proti komunistickému režimu byla také v Trutnově. Dále jsme získávali informace, kde se dalo. Pravidelně jsme se scházeli s lidmi z disentu, např. p. Battěk byl mým velkým učitelem. Ilegálně vycházely Lidové noviny, IN-FOCH (informace o Chartě) a samozřejmě jsme poslouchali nezávislé rozhlasové stanice, jako byly Rádio Svobodná Evropa, Londýn, Hlas Ameriky.

22 | *Ilustrační foto: Sledování StB v praxi*

KONEC ROKU 1989

Byl tu večer 17. listopadu. Co v tu dobu mělo v plánu Sdružení T. G. Masaryka?

M. HRUŠKA: Těsně před 17. listopadem jsem měl rozhovor s Lídou Rakušanovou ze Svobodné Evropy, která se mě ptala, jestli připravujeme na 17. listopad nějakou akci. My jsme se v tu dobu připravovali na 10. prosinec, který jsme chápali jako poslední možnou hranici pádu komunismu u nás. Na výročí deklarace lidských práv jsme se připravovali opravdu pečlivě, ale události nás předběhly.

J. HAŠKOVÁ: Emanuel Mandler, se kterým jsme se sešli 12. listopadu v Praze, nám tlumočil slova Václava Havla, že se prostor nechá studentům a my se budeme připravovat na 10. prosince.

T. KULDA: V ten prosincový den měly propuknout protestní demonstrace, a to nejen v Praze, ale pokud možno v celé zemi. V neděli 19. listopadu jsme měli domluvenou schůzku s představiteli opozice v Praze, kde se mělo hovořit i na toto téma.

Jak jste se dozvěděli o masakru na Národní třídě?

M. HRUŠKA: Ze Svobodné Evropy. Byl jsem šokován a tušil jsem, že se blíží moje uvěznění. Ta brutalita byla strašidelná.

T. KULDA: Z vysílání Hlasu Ameriky a Rádia Svobodná Evropa. Celou tu napjatou situaci ještě umocňovala zpráva o smrti studenta Martina Šmída. Napadlo mě, že tohle je ta poslední kapka, že pohár přetekl. Už není na co čekat. Je třeba důrazně protestovat proti komunistické diktatuře.

ZDENĚK KINZL

* 1965

Vzdělání

Střední odborné učiliště – mechanik seřizovač

Profese v r. 1989

Údržbář v JZD

Profese po r. 1989

OSVČ

Jaký byl váš první krok k podpoře studentů?

Z. KINZL: Hned poté, co jsme informace slyšeli ze Svobodné Evropy, jsme se ve Sdružení T. G. Masaryka kontaktovali a večer 18. listopadu jsme uspořádali před kinem Luník v počtu asi dvaceti osob shromáždění. Přečetli jsme lidem provolání Československé demokratické iniciativy. Do sálu kina, kde právě běžel americký film a bylo zde asi tři sta diváků, jsme nebyli vedoucím kina vpuštěni. Prohlásil, že na nás zavolá Veřejnou bezpečnost. Asi ve 22 hod. – po konci promítání – procházela Červeným Kostelcem od kina Luník demonstrace asi šedesáti osob směrem k památníku legionáře u škol a byla provolávána protikomunistická hesla.

M. HRUŠKA: Já jsem se podporou studentů příliš nezabýval. V tu dobu jsem měl plně ruce práce se založením Československé demokratické iniciativy u nás ve městě. Jednalo se o první nezávislou politickou stranu, která to deklarovala veřejně. Její založení proběhlo u mě doma a první den se stalo členy této strany asi osmnáct našich spoluobčanů. Byl to nesmírně odvážný krok a moc si těch lidí za to vážím.

T. KULDA: V dnech po 17. listopadu jsme se snažili, aby se studentským provoláním byla seznámena co nejširší veřejnost, proto jsme ho četli s ostatními aktualitami na shromážděních u legionáře.

” *Napadlo mě, že tohle je ta poslední kapka, že pohár přetekl. Už není na co čekat.*

T. Kulda

Jak často jste v následujících dnech byli v Praze?

M. HRUŠKA: Do Prahy jsem se vydal 19. listopadu a pak jsem tam byl v podstatě každý druhý den.

J. HAŠKOVÁ: Minimálně. Bylo potřeba dostat informace do našich malých měst.

T. KULDA: Já zase tak často v Praze nebyl, po masakru na Národní třídě jsem tam jel 19. a 25. listopadu.

Dne 19. listopadu jste se, pane Hruško, stal spoluzakladatelem Občanského fóra. Jak se to stalo?

M. HRUŠKA: Když vtrhla StB do bytu profesorky Štolbové v Praze, kde jsme s přáteli diskutovali o dalších našich krocích, stál jsem zrovna za dveřmi a estébáci mě neviděli. Všechny vyzvali k opuštění bytu a paní profesorka mně stačila pošeptat, ať běžím do Činoherního klubu, že se tam něco chystá. Když jsem tam se Z. Kinzlem dorazil, na pódiu

už seděli představitelé disentu a kultury a diskutovali s občany. Probíraly se možnosti, jak pokračovat, a já se přihlásil a řekl, že nálada na změnu se netýká jen Prahy, ale i venkova, kde jsou také zatýkáni lidé. Byl jsem V. Havlem pozván na pódium a vše vyústilo v založení Občanského fóra a byly vydány základní požadavky vládě ČSSR.

Jak skončili vaši kolegové zatčení v bytě Evy Štolbové?

M. HRUŠKA: Mí přátelé byli odvezeni k výslechu a pozdě večer propuštěni. Bylo neuvěřitelné, že jsme se i bez mobilů nakonec všichni zase sešli a k ránu dorazili domů.

Pane Hruško, jak probíhala vaše úzká spolupráce s představiteli OF?

M. HRUŠKA: Po setkání v Činoherním klubu jsem se zúčastňoval všech jednání OF, kdy se formovaly požadavky vládě a kdy M. Horáček s M. Kocábem připravovali setkání opozice s vládou.

Každý člen tohoto hnutí byl výraznou osobností, takže měl jistě každý co říct. Jak mezi nimi probíhala diskuze?

M. HRUŠKA: Byly to mnohdy ostré výměny názorů. Nejradikálnější byl asi Emanuel Mandler, umírnění byli bývalí reformní komunisté jako Radim Palouš nebo Petr Uhl.

23 | *Uctít památku kohokoliv již můžeme našťastí bez hrozby následné perzekuce*

Během demonstrací na Václavském náměstí jste dokonce mluvil z balkonu budovy vydavatelství Melantrich. Co jste tehdy říkal a jaká byla odezva?

M. HRUŠKA: Byl jsem vyzván Václavem Havlem, abych promluvil, a já si připravil krátkou výzvu kamarádům horníkům, aby fářali pouze pro ty, kteří si naši důvěru zaslouží nikoliv řečmi, ale činy. Vysílala to Svobodná Evropa a reakce byla opravdu bouřlivá, tři sta tisíc lidí dokonce skandovalo moje jméno, ale já to nevnímal.

” *Reakce byla bouřlivá.
Tři sta tisíc lidí
skandovalo moje jméno,
ale já to nevnímal.*

M. Hruška

Byl jste přítomen na nějakém z jednání politických špiček?

M. HRUŠKA: S představiteli vlády jsem se zúčastnil dvou jednání, na to první Václav Havel ani nebyl vpuštěn, ale přesvědčil nás, abychom tam šli, i když usnesení OF znělo, že bez Havla máme jednání opustit. Václav ale řekl, že jiná šance už být nemusí a že si porušení usnesení zodpoví.

Pravidelně jste v této době jezdil do našeho města a region informoval o dění v Praze. Kde jste všude byl?

M. HRUŠKA: Musel jsem si vzít v práci neplacené volno a obden jsem dojížděl z Prahy do Kostelce. Vozil jsem tiskoviny z hlavního stanu OF, aby lidé měli přehled. Mezitím jsem putoval po okolí a pomáhal zakládat OF tam, kde se našlo pár iniciativních lidí, kteří prosazovali změnu. První OF jsem pomáhal založit v Náchodě, pak v Úpici s panem farářem Církve československé husitské, následovaly desítky obcí v okolí od Batňovic až po Miskolezy.

Vraťme se teď k nám do Červeného Kostelce. Jaká zde panovala atmosféra?

T. KULDA: Atmosféra byla nádherná, plná euforie. Lidé si byli k sobě najednou blíží. Alespoň já to tak vnímal. A bylo jedno, zda jsem byl v Praze nebo v Červeném Kostelci.

J. HAŠKOVÁ: Na mě působila spíš zvláštně. Prolínal se strach s nadějí. Těžko se to popisuje.

Lišily se reakce červenokosteleckých občanů na dění krátce po 17. listopadu od reakcí dříve?

M. HRUŠKA: Reakce lidí byly přirozené jejich životům. Někteří se styděli za pasivitu, převlékli kabáty a mnozí se aktivně vrhli do nových příležitostí. Bylo pár takových, kteří se „zasekli“ a nestrávili nový vývoj. Ti škodí dodnes a v době internetu mají možnost nahlodávat demokratické principy a šířit bolševickou propagandu. Jedním z nich je jakýsi pan M. Kürthy, který se do mě navezl v Červenokosteleckém zpravodaji a využil tohoto plátku k útokům na moji osobu a k šíření dezinformací a komunistické propagandy. Jsem šokován, kolik prostoru dostal komunista v našem zpravodaji. Vždyť zastupuje asi tak čtyři procenta lidí! Otištěním jeho blábolů klesl zpravodaj na úroveň proruských Parlamentních listů nebo Sputniku a vrátil nás o jedenatřicet let zpátky. Je vidět, že demokracii je třeba bránit v každou dobu.

T. KULDA: Pokud se protestních akcí před 17. listopadem účastnilo pár desítek lidí, pod vlivem událostí na Národní třídě jich chodilo mnohem více. Lidé jako by se přestávali bát dávat najevo svůj názor.

Z. KINZL: Já jen doplním akce, které jsme v týdnu po Národní pořádali: Dne 20. listopadu přečetl pan Rudolf provolání k 17. listopadu v kině Luník, 21. listopadu pořádala Československá demokratická iniciativa protestní pochod od kina Luník k pomníku legionáře. Zde se od 22. do 27. listopadu konala pravidelná setkání občanů. Od 27. listopadu se členové ČSDI a Sdružení T. G. Masaryka zapojili do práce červenokosteleckého OF. V těch dnech byl ještě vydán náhodskou StB zatykač na Milana Hrušku.

Bylo potřeba dostat informace do našich malých měst.

J. Hašková

J. HAŠKOVÁ: Ještě si vzpomínám, že kluci jeli i do Náchoda. Dále jsme uspořádali finanční sbírku pro studenty. S Tomášem jsme vyráběli transparenty, a to už jsme měli to správné chvění z naděje, že to snad opravdu vyjde.

Vnímali jste, že nespokojenost československého lidu roste a pod členy ÚV KSČ se třesou židle?

M. HRUŠKA: V Praze byla situace jednoznačná, všichni tvrdě prosazovali změnu. Na venkově to bylo jiné, a proto OF vytvořilo výjezdní skupiny z herců a studentů, které měly o vývoji informovat i mimo hlavní město. Proto bylo jen otázkou času, než se systém zhroutí.

J. HAŠKOVÁ: Nespokojenost a sbírání odvahy bylo patrné a vnímala jsem to velmi. S tím třesem židlí to už bylo horší.

24 | Pamětní deska na hrobu generála Jana Kratochvíla, který se komunistickému režimu znelíbil a zemřel v zapomnutí

T. KULDA: Já si to plně začal uvědomovat po demonstraci na Letenské pláni. Vidět tolik lidí přijít vyjádřit touhu po změnách, to byl krásný pocit.

Napadlo vás někdy, že by demonstrace také nemusely skončit „same-tově“?

M. HRUŠKA: Že to nemusí dobře dopadnout, jsem si uvědomil v době, kdy byly do Prahy povolány lidové milice, které měly pomoci zlikvidovat počínající revoluci. I z našeho města vyrazila jednotka udatných komunistů, ale byla naštěstí včas odvolána. Kdo vydal rozkaz povolát tyto řezníky, netuším, ale předseda Vlády Adamec se osobně zaručil, že milice nasazeny nebudou. To byl rozhodující moment celého vývoje, kdy si Adamec upevnil pozici a my si uvědomili, že je s komunisty konec. Že už nás nikdy žádní Benešové nebo Ondráčkové mlátit nebudou.

T. KULDA: Lidové milice... Armáda pod komunistickým vedením. Čtyři měsíce po zásahu v Číně, kde komunisté tanky zmasakrovali pokojné studentské demonstrace...

J. HAŠKOVÁ: Můžu vám říct, že první dny po 17. listopadu jsem zažívala takový strach a paniku, jak do té doby ne. Jen jsem věděla, že teď se to nesmí vzdát, svoboda byla za dveřmi. Ale dotáhneme to do konce? Strach byl obrovský.

Vy osobně jste si přáli od počátku plnou demokracii, nebo jste chtěli, aby se soudobý režim pouze reformoval?

T. KULDA: Nikdy jsem nevěřil v reformu nereformovatelného. Autoritativní komunistický režim může být jen více či méně diktátorský. Koncem osmdesátých let komunistická strana sice neuplatňovala teror let padesátých, ale jiný než její názor nepřipouštěla, kritiky pronásledovala a věznila. Základnou komunismu je boj a diktatura. Třídní boj a diktatura proletariátu. To nelze změnit k lepšímu.

M. HRUŠKA: Patřil jsem spíše mezi ty radikálnější disidenty, kteří chtěli změnu absolutní, nikoliv nějakou třetí cestu.

J. HAŠKOVÁ: Já chtěla demokracii a svobodu.

Z. KINZL: Přál jsem si také plnou demokracii. A chtěl jsem i obnovit Československo v prvorepublikových hranicích, tedy i s Podkarpatskou Rusí.

” *I z našeho města vyrazila jednotka udatných komunistů, ale byla naštěstí odvolána.*

M. Hruška

Cítili jste, že jste součástí naší novodobé historie?

M. HRUŠKA: Cítil jsem, že moje práce má obrovský smysl, ale na vnímání historického okamžiku nebyl čas.

T. KULDA: Ne, to určitě ne. Ale rád jsem se těch historických změn účastnil.

J. HAŠKOVÁ: Součástí byl každý. Jen ta součást byla u každého někde jinde.

Kdy jste zažil pocit: Tak, je to tady. Uspěli jsme?

M. HRUŠKA: Tento pocit jsem zažil až 30. ledna 1990, kdy jsem se stal poslancem bývalého Federálního shromáždění.

J. HAŠKOVÁ: Když byly dány funkce k dispozici. A ještě 19. prosince na manifestaci před budovou Federálního shromáždění v Praze na podporu kandidatury Václava Havla na prezidentský úřad. To už jsem věřila, že všechno bude dobré.

T. KULDA: Cestou na první větší kosteleckou demonstraci, bylo to tuším ve středu 22. listopadu. Nesli jsme státní vlajku, transparenty.

Jaké to bylo?

T. KULDA: Po těch týdnech policejního sledování to byl nádherný pocit uvolnění a svobody. Přál bych ho každému. Jiřina to tehdy vyjádřila slovy: „Mám pocit, jako když končí válka.“ K tomu nemám co dodat. Ale mé částečné obavy z dalšího vývoje skončily až po zvolení p. Havla prezidentem.

J. HAŠKOVÁ: Ano, byl to neuvěřitelně nádherný pocit hrdosti a vděku všem, kdo se na tom podílel. Nelze to slovy popsat, bylo to úžasné. Byla jsem šťastná a SVOBODNÁ.

Jak jste strávili Vánoce 1989?

Z. KINZL: Vánoce roku 1989 byli stále revoluční, ale Silvestr už byl bohatě slaven.

” *Poprvé v životě jsem 1. ledna poslouchala projev prezidenta a po tváři se mi koulely slzy.*

J. Hašková

J. HAŠKOVÁ: Na Štědrý den jsem byla doma a o půlnoci s přáteli na náměstí. Na Silvestra jsme byli na horách a byl to můj nejhezčí Silvestr v životě. Poprvé v životě jsem 1. ledna poslouchala projev prezidenta spolu s Tomášem a dalšími kamarády a po tváři se mi koulely slzy.

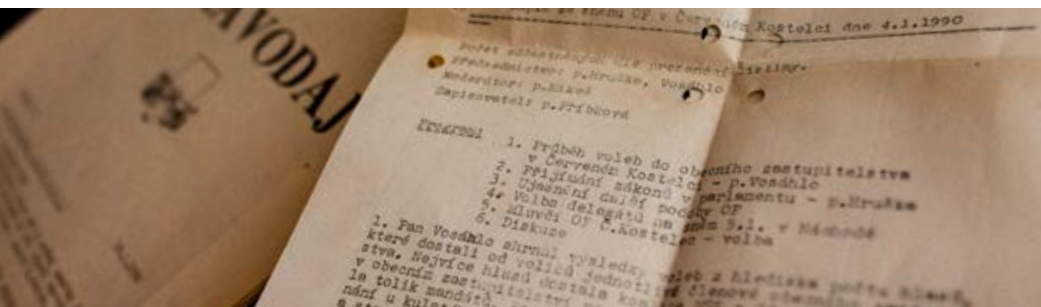
M. HRUŠKA: Vánoce 1989 jsem strávil sice v kruhu rodinném, ale byly poněkud hektické, protože jsme s přáteli připravovali humanitární sbírku pro těžce zkoušené Rumunsko.

T. KULDA: Ano, o svátcích jsme objížďeli Kostelec i okolní vesnice a lidé nám nosili konzervy, trvanlivé potraviny i peněžní příspěvky. Poslední prosincové dny tato zásilka jako součást konvoje humanitní pomoci dorazila na místo.

Tam byla situace daleko napjatější než u nás...

M. HRUŠKA: Situaci v Rumunsku jsem sledoval s napětím, a když jsem zjistil, že církve baptistů z Plzně připravuje pomoc Rumunsku, kontaktoval jsem je, uspořádal sbírku v našem městě a společně s nimi jsem vyrazil konvojem Rumunsku na pomoc. Podotýkám, že při překračování jugoslávsko-rumunské hranice se z okolních kopců ozývala střelba a jeden z účastníků naší výpravy prohlásil, že už se mnou nikdy nikam nepojede. *(smích)*

25 | Zápís z jedné z prvních schůzí červenokosteleckého Občanského fóra.

CO NÁSLEDOVALO

Rok 1989 byl u konce, na Hradě seděl Václav Havel, v Československu po jedenačtyřiceti letech nevládli komunisté. Co jste měli dále v plánu?

M. HRUŠKA: Koncem roku 1989 jsem se vrátil zpět do zaměstnání a nadále se zúčastňoval výjezdů po okolí, kde se mohutně diskutovalo o současném vývoji. Poté jsem mírně zkolaboval a oslabený organismus napadla nepříjemná angína.

J. HAŠKOVÁ: Já žádné plány neměla. Jen jsem to všechno vstřebávala.

T. KULDA: Prvním úkolem bylo zpětně přejmenovat kostelecké náměstí a navrátit na divadlo a památník legionáře bronzové pamětní desky vzpomínající prvního prezidenta T. G. Masaryka.

Z. KINZL: Ihned po Novém roce jsem se pustil do soukromého podnikání a plně se mu věnoval.

” *Potřebu připomínat zločiny komunistu cítím stále.*

T. Kulda

Pane Hruško, vy jste si ale po Novém roce příliš klidu neužil. Na přelomu roku 1989 a 1990 podávala rezignaci řada členů Federálního shromáždění. Jejich místo bylo nahrazeno kooptovanými poslanci. Takto jste se dostal do sněmovny také vy. Federální shromáždění bylo tehdy značně nesourodým celkem. Jak se tehdy v takovém složení jednalo a rozhodovalo?

M. HRUŠKA: První jednání Federálního shromáždění byla vedena snahou přijmout novou demokratickou ústavu a položit základy pro přechod k tržnímu hospodářství. Bylo to pekle, protože reformní komunisté chtěli jen kosmetické úpravy současného stavu, aby mohli dále plánovat naši „skvělou“ budoucnost.

Svůj mandát jste v prvních svobodných volbách v červnu 1990 obhájil. Jak dlouho jste poté působil ve Sněmovně lidu Federálního shromáždění?

M. HRUŠKA: Mandát jsem obhájil dvakrát. I v druhých volbách v roce 1992 jsem byl úspěšný a se ziskem dvaatřiceti tisíc preferenčních hlasů jsem zasedl v poslanecké lavici. O těchto preferencích se dnešním politikům může jen zdát.

Jak ten čas hodnotíte?

M. HRUŠKA: Zpětně hodnotím tento čas jako absolutně hektický, v pondělí jsem vstával ve čtyři ráno, odjel do Prahy, v deset začínalo zasedání, které trvalo do pozdních nočních hodin, a v pátek v noci jsem se zdecimovaný vracel domů. Tak to šlo celé tři roky. Žádné poslanecké kanceláře s týmy pomocníků, žádné týdny volna ve svých volebních obvodech, prostě absolutní vypětí.

Na jaký váš čin z této doby jste pyšný?

M. HRUŠKA: Nejvíc si cením přijetí demokratické ústavy. Těsně pod tím je přijetí restitučních zákonů, které umožnilo vrácení majetku těm, kterým ho komunisté uloupili. Bylo to doprovázeno neskutečnými hádkami jak v hospodářském výboru, tak i na plénu Federálního shromáždění. Malinko mně je líto toho, že té hrstce poslanců, kteří se zasloužili o navrácení mnohdy nesmírných majetků, dodnes nikdo nepoděkoval. Doba je prostě taková, hodnotu takových činů posoudí až historici po naší smrti.

Jak se v té době vyvíjel váš osobní život?

M. HRUŠKA: Můj osobní život v tu dobu neexistoval. Když jsem přijel v pátek domů, padl jsem jak podtátý a o víkendů jsem měl doma mnoho návštěv, každý něco potřeboval. Byli jsme prostě vychováni, že všechno NĚKDO zařídí. Nebylo divu, že se moje manželství rozpadlo. Stal jsem se obětí neskutečných báhorek, lží a nenávisti. Jeden řidič autobusu někde vyprávěl, že mě prý vykázal ze svého vozidla, jiný chytrák zas tvrdil, že jsem pašo-

26 | Milan Hruška se starostou města Ing. Rostislavem Petrákem v živém přenosu České televize při odhalení pamětní desky na hrobu gen. Kratochvíla

val zlato z Turecka (kde jsem nikdy nebyl a ani se tam nechystám), oblíbená byla fáma, že jsem pašoval automobily, a završil to tehdejší předseda ČSSD Miloš Zeman, který veřejně prohlašoval, že nemám ukončené ani základní vzdělání. To už jsem opravdu nevydržel, zažaloval ho a ten soud vyhrál. Náš současný prezident byl odsouzen k pokutě a omluvě. Pokutu zaplatil, ale nikdy se za lži neomluvil, to zbabělci nedělají. Bohužel to stálo tolik úsilí, že podávat další žaloby nemělo smysl. Prostě si uvědomíte, že lidé, kteří mají své problémy, musí řešit někoho jiného, protože s vlastním životem si neporadí.

” *Nechci ztratit poslední zbytky iluzí o tom, s kým se vlastně na ulici bavím.*

M. Hruška

A teď zase ke všem: Napadlo vás kandidovat v komunálních volbách?

M. HRUŠKA: Ne, byl jsem těmi kosteleckými maloměšťáky a jejich pomluvami tak znechucený, že jsem se na místní úrovni angažovat nechtěl. Od rozpuštění Federálního shromáždění v roce 1992 mám božský klid a nehodlám na tom nic měnit. Do dění v Kostelci zasahuji pouze jako nezávislý občan, který se zajímá o osud města.

Z. KINZL: V prvních svobodných komunálních volbách jsem kandidoval za LDS (Liberální demokratickou stranu, následovnici Československé demokratické iniciativy). *(Výsledek: 3,5 % hlasů, jeden mandát – pozn. red.)*

J. HAŠKOVÁ: Vůbec ne. Nejsem politik.

T. KULDA: Ne. Podle mého názoru politiku mají, nebo spíše by měli dělat odborníci. Ekonomové, právníci, politologové. A to já nejsem.

Stýkali jste se s přáteli ze sdružení T. G. Masaryka i po revoluci?

M. HRUŠKA: Sdružení T. G. Masaryka je aktivní dodnes, má zásadní roli na umístění pamětní desky na hrob generála Kratochvíla a na vztyčení pomníku obětem komunismu u sokolovny.

T. KULDA: Společně si připomínáme významné dny a svátky. Scházíme se i u památníku obětem komunismu, abychom uctili památku všech, které komunistický režim zavraždil, věznil a jinak tvrdě poznamenal.

Potkal jste po revoluci některé z agentů StB, kteří na vás donášeli?

J. HAŠKOVÁ: Určitě, ale nijak jsem to neřešila. Jen mě mrzelo, když vyšlo najevo, kolik lidí kolem nás spolupracovalo se StB.

M. HRUŠKA: Potkal jsem pouze některé příslušníky StB a nevypadali, že žijí v blahobytu. A kdo na mě v Kostelci donášel, jsem zatím nezjišťoval, ještě není ten správný čas. Víím, že v archívech jsou jejich jména dohledatelná, ale nechci ztratit poslední zbytky iluzí o tom, s kým se vlastně na ulici mnohdy bavím. Ale jednou se do archívu jistě vypravím. Bude to v okamžiku, až budu duševně připravený jim odpustit. Pro mě je obrovskou satisfakcí, že jsem byl historiky navržen na udělení titulu „Účastník odboje a odporu proti komunismu“. To je ocenění, které předčí vyznamenání udělovaná prezidentem, neboť prezident je politik a jeho sympatie jsou určeny politickým názorem. Jiný prezident jistě ocení úplně jiné lidi. Ale historici se politikou neřídí. Oni jen konstatují holá fakta tak, jak se udála, a proto jsem na jejich ocenění tak hrdý.

T. KULDA: Já ty lidi nevyhledával, nepátral jsem po nich.

Jak hodnotíte společenský, ekonomický a politický vývoj po sametové revoluci?

M. HRUŠKA: Vývoj po roce 1989 je takový, jací jsme my. V naší společnosti je mnoho kverulantů, mnoho závistivců, mnoho kritiků všech a všeho, ale málo takových, kteří si vytknou osobní cíl, za kterým tvrdě, ale čestně jdou. Ať již studiem, nebo všeobecnými zkušenostmi a rozhledem. Nesmírně si vážím všech, kteří od státu nic nechtějí, v práci jsou spokojeni a své děti vychovávají v duchu fair play. A věřím, že jich není málo.

27 | Vyznamenání Milana Hrušky za účast v odboji proti komunismu

J. HAŠKOVÁ: Nelíbí se mi, jak jsme s touto nesa-mozřejmostí, jako je svoboda, naložili. Je pro mě nepochopitelné, že jsou v nejvyšších funkcích jak politických, tak i sportovních pořád „estébáci“ a komunisti. A vůbec se mi nelíbí, že je prezidentem někdo, za koho se musím stydět. Ale i to je demokracie, kterou jsem chtěla. Jen bych chtěla být zase jednou hrdá na náš národ.

T. KULDA: Já to hodnotím celkem kladně. Vrátili jsme se zpět do Evropy.

Co byste, zpětně vzato, udělali v zimních měsících 1989 jinak?

T. KULDA: Možná jsem se měl více zasazovat o zveřejňování zločinů komunismu a potrestání konkrétních viníků. Potrestat komunisty zodpovědné za pozvání okupačních vojsk v r. 1968, komunisty zodpovědné za zastřelené lidi na státních hranicích. Potřebu připomínat zločiny komunismu cítím stále.

M. HRUŠKA: Netuším, jestli mohlo něco proběhnout jinak. Možná mohlo v každém městě ležet

pár komunistů s prostřelenou hlavou a cedulí: „Udělal to a to, proto je mrtvý“, ale kdo by byli ti soudci? Drtivá většina našeho národa nějak s komunistickým režimem kolaborovala, kradlo se v práci, chodilo se na schůze Svazu československo-sovětského přátelství, byly tady brigády socialistické práce, aktivní voliči a členové KSČ, pomocníci Veřejné bezpečnosti, kolaboranti se sovětskými okupanty, od kterých kupovali levný benzín – ten výčet je neskutečný. V Rumunsku nenáviděného Ceaușesca i s manželkou odpráskli a jsou někde dál než my? Každý ať dodržíze Desatero a za deset let nebudou téměř potřeba soudci a přeplacení advokáti. Ale cítíme, že to je utopie. Tak se prostě musíme starat o to, aby nám demokracie nebyla ukradená a aby naše děti nebyly zpitomělé sociálními sítěmi, ale aby své zkušenosti čerpaly studiem, cestováním a diskusemi s rodiči a prarodiči.

J. HAŠKOVÁ: Bylo to, jak to bylo, a já jsem ráda, že jsem to mohla zažít. Jen bych chtěla poděkovat všem, kteří v tom byli s námi. Pomáhalo nám hodně občanů Červeného Kostelce. My byli jen víc vidět.

Děkuji za rozhovor i za vaši činnost!

28 | Památník obětem totality v Červeném Kostelci, jehož instalaci iniciovalo Sdružení T. G. Masaryka

Milan Hruška

Poděkovat bych chtěl hlavně své **matce a všem rodinným příslušníkům**, kteří mě v tu dobu podporovali.

Zvláště bych chtěl poděkovat **Romanu Rákosníkovi**, který mně zprostředkoval převzetí provolání Několik vět v Praze na Malé Straně. Byli jsme společně zadrženi 1. května 1989 a vzájemně se dvanáct hodin podporovali.

Dále chci poděkovat **neznámému muži** na náměstí Republiky, který mě 28. října 1988 ukryl do podchodu metra, když po nás ozbrojenci VB stříleli slzotvornými granáty.

Poděkování patří všem těm, kteří se nebáli podepsat prohlášení, se kterými jsem je seznámil, a zúčastňovali se akcí, které jsem pořádal.

Na závěr chci poděkovat **Zdeňku Spůvovi**, který se mně osobně přišel v roce 1989 omluvit za to, že strhával letáky, které jsme v listopadových dnech po městě vylepovali. I když spolu politicky zřejmě nesouhlasíme, moc si ho za jeho omluvu vážím, je to pro mě frajer.

Jiřina Hašková a Tomáš Kulda

Bylo hodně lidí z našeho města, kteří nám v době nesvobody pomáhali. Uvedeme příklady, nejde o výčet všech. Děkujeme tímto:

Milanu Pöhlovi – za půjčování auta, možnost telefonování od něho z domu, předávání vzkazů a půjčení suchých bot Tomášovi,

paní Hetfleišové – zahradnici, která nám zhotovovala věnce a kytice s trikolórou,

Jirkovi Kuldovi (Čobilovi) – od něho jsem měla Několik vět, které šířil i mezi ostatními občany, a poskytoval nám také nezbytný azyl ke schůzkám,

Jiřímu Vajsarovi – za to, že před 28. říjnem ukryl na své chatě Tomáše a Zdeňka, protože StB měla zájem „sbalit nás“ ještě před předpokládanou akcí,

Jardovi Sukovi – za to, že Tomáše a Zdeňka na zmíněnou chatu dovezl a 28. října je odvezl zpět na místo zakázaného shromáždění,

p. Nývltovi (Fukovi) – za to, že schoval na své chalupě Jiřinu,

Josefu Rudolfovi – za to, že se snažil pro nás fotografovat,

pí Jankovičové – 28. října nám mapovala cestu, kudy se k legionáři dostaneme, protože prostor byl v obležení StB,

Petru Demjanovičovi – za zapůjčení historických dokumentů a nahrávek. Jako jeden z prvních se se skupinou Nanovo připojil ke stávkám a na vesnicích, kde měli hrát, předávali informace o dění v Praze. Také se podílel s **Jirkou Zelinkou** na ozvučení prostoru mezi školami den po ozvučení Melantrichu,

Janu Rydvalovi a Ondřeji Hůlkovi – za to, že byli naši „zálohou“ na umístění věnce k legionáři, kdyby nás StB předčasně pozatýkala,

Ještě jednou **Ondřeji Hůlkovi** – za to, že za námi přivedl finské novináře (už nevím, kde k nim přišel), kteří chtěli informovat o protirežimních akcích na malých městech, a přivedl i svoji sestru Ladu, která překládala,

tehdejšímu **panu školníkovi** – za to, že umožnil přístup do půdního prostoru školy, odkud bylo možno fotodokumentovat shromáždění u legionáře pořádaná po zásahu na Národní třídě.

Osobní poděkování Jiřiny Haškové

Děkuji **panu učiteli Hůlkovi** – byla jsem asi v sedmé třídě, když nás suploval na občanskou nauku na téma roku 1968. Tenkrát nám řekl, že nám nadiktuje, co musíme mít v sešitech, ale jak to bylo doopravdy, ať se zeptáme doma. To bylo od učitele té doby nesmírně odvážné. Byla to pro mě taková jiskřička, která se postupem let rozhořivala.

Že se rozhořela naplno, vděčím lidem z České Skalice: **Mírovi Špačkovi, Láďovi Cermanovi, Janu Fetterovi, Aleně Janečkové a Standovi Pitašovi**.

Omlouvám se všem, na které jsem za tu dobu pozapomněla.

Na závěr bych, spolu s Tomášem, chtěla poděkovat panu starostovi **Rostislavu Petrákovi**. Do roku 2014 totiž vedení města nikdy nemělo zájem připomínat si tyto události. Až současný pan starosta naší historii věnuje velkou pozornost – nejen válkám a jejím obětem, ale také dalším událostem: s citem a důstojností organizoval navrácení pamětních desek na hrob gen. Kratochvíla a na školu k 17. listopadu nebo instalaci památníku obětem komunismu u sokolovny. Bez něho by nebyla ani tato brožura. Jak řekl Tomáš, připomínat zločiny komunismu je potřeba stále. Pan starosta nám s tím velmi pomáhá.

A samozřejmě děkuji redaktorovi a grafikovi této brožury, kteří věnovali tolik času a energie na její realizaci. Nebylo to s námi zrovna jednoduché.

Zdeněk Kinzl

Vedle výše uvedených také děkuji:

Drahoslavu Hanušovi – předsedovi Liberálně demokratické strany za spolupráci na protestech v našem regionu,

Ladislavu Mikešovi – za spolupráci a účast na protestních akcích v Praze i u nás,

otci Tomáše Kuldy – za půjčování nedostupné literatury o první republice,

Pavlu Záveskému, Václavu Škopovi, Hubertu a Kryštofu Vaňkovým a p. Jančovi – za činnost v Liberální demokratické straně a ve Sdružení T. G. Masaryka,

Jaroslavu Zítkoví – za spolupráci při zakládání Sdružení T. G. Masaryka,

manželce Jiřího Zelinky za převážení peněz na podporu studentů do Prahy a informování o tamním dění,

Tomáši Valáškoví – za odvoz na demonstrace a spolupráci v rámci Sdružení T. G. Masaryka,

Oldřichu Beznoskovi a p. Kuldovi – za spolupráci při tisku dokumentů sdružení v Severografii,

pí Nývltové – ředitelce Čs. spořitelny, která pomohla založit bankovní účet na obnovu památek T. G. Masaryka – byl jedním z pěti účtů s tímto cílem na celém světě,

Zdeně Přibylové – vedoucí červenokostecké knihovny za poskytování místa pro setkávání během sametové revoluce a po ní,

Pavlu Tatičkoví – za zajišťování místa pro setkávání v době sametové revoluce ve Slatině n. Ú.

Pavlu Vejroví (Hamakovi) – za to, že v dnešní Sokolské ulici v bývalé prodejně Opatá ve své výloze v televizi pouštěl nonstop záběry ze 17. listopadu v době následující hned po zásahu

a dalším a dalším, na které jsme zapomněli. Díky.

PUBLIKACE O SAMETOVÉ REVOLUCI

- Emmert, František:** Sametová revoluce: Cesta ke svobodě
- Emmert, František:** Sametová revoluce: Kronika pádu komunismu 1989
- Gál, Fedor:** Z prvej ruky
- Horáček, Michal:** Jak pukaly ledy
- Hradil, Radomil:** 17. listopad '89 – co se stalo na Národní
- Husák, Petr:** Česká cesta ke svobodě
- Hvízdala, Karel:** Výslech revolucionářů z roku 89
- Jurman, Hynek:** Daleko do sametu (román)
- Kolektiv autorů:** Byli jsme při tom: 1989 očima kameramanů České televize
- Kolektiv autorů:** My jsme to nevzdali – Příběhy 20. století
- Kosatík, Pavel:** Češi 1989 – Jak se stal Havel prezidentem
- Krapfl, James:** Revoluce s lidskou tváří: Politika, kultura a společenství v Československu v letech 1989–1992
- Kressa, František:** Rok 1989 a pád komunismu: Normalizační Brno
- Kučera, Jaroslav:** Sametová revoluce (kniho fotografií)
- Ležák, Zdeněk:** Sametová revoluce: Pád železné opony v komiksu
- MacDonagh-Pajerová, Monika:** Vezměte s sebou květinu! (deníkové svědectví)
- Macek, Petr:** 1989 očima 30 slavných osobností
- Mejstřík, Martin:** Deník – řekněte jim, že sametová (výpověď jednoho ze studentských vůdců revoluce)
- Možný, Ivo:** Proč tak snadno... Některé rodinné důvody sametové revoluce (esej známého českého sociologa)
- Müllerová, Alena:** Albertov 16:00
- Otáhal, Milan; Vaněk, Miroslav:** Sto studentských revolucí (svědectví studentů)
- Palán, Aleš (ed.):** Ten den – 17. listopad 1989 (dvě stě vzpomínek na 17. listopad)
- Piňha, Petr:** O svatě Anežce Přemyslovně a o Listopadu 1989 (kniha pro děti)
- Platzová, Magdaléna:** Máme holý ruce: Deník studentky z roku 1989
- Sedláček, Karel:** Balkón: fenomén listopadu 1989
- Slaviček, Jiří:** Zvonění klíčů (román)
- Suk, Jiří:** Labyrintem revoluce
- Šestáková, Jitka:** 1989: Praha na konci listopadu
- Šinkovský, Martin:** Trikolora (sametové revoluce očima desetiletých dětí – komiks)
- Štolbová, Eva:** Sametová historie
- Žantovský, Michael:** Havel
- a další...

POUŽITÉ ZDROJE

Foto

1. National Archives and Records, Collection RR-WHPO: White House Photographic Collection, 1/20/1981 – 1/20/1989, web: <https://www.archives.gov/>
2. Paměť národa, Začal Palachův týden, předehra sametové revoluce, web: www.pametnaroda.cz
3. Paměť národa, Pavel Frait, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
4. Paměť národa, Jiří Všečetka, foto: Jiří Všečetka, web: www.pametnaroda.cz
5. Paměť národa, speciál Sametová revoluce, web: www.pametnaroda.cz
6. + titulní strana: Paměť národa, Jana Dvorská, foto: Jan Šibík, web: www.pametnaroda.cz
7. Paměť národa, PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
8. Paměť národa, PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
9. Paměť národa, Pavel Žáček, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
10. Paměť národa, Jan Bubeník, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
11. Paměť národa, Iveta Irvingová, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
12. Paměť národa, Magdalena Čtrnáctová, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
13. Paměť národa, Jan Bubeník, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
14. Paměť národa, Jan Bubeník, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
15. Paměť národa, PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
16. Paměť národa, Eduard Vacek, zdroj: youtube, web: www.pametnaroda.cz
17. Paměť národa, Mgr. Monika Němcová MBA, archiv pamětnice, web: www.pametnaroda.cz
18. Archiv Sdružení T. G. Masaryka
19. Foto: Mgr. Tomáš Kábrt, pro město Červený Kostelec, článek „Památku generála Jana Kratochvíla uctil generál Petr Pavel, zástupci měst regionu i stovky lidí“ z 16. 3. 2015
20. Z archivu M. Hrušky
21. Foto: Mgr. Tomáš Kábrt, pro město Červený Kostelec, článek „Vychováváme první českou čistě svobodnou generaci. Jsme za ni zodpovědní“ z 29. 11. 2014
22. Paměť národa, Josef Kordík, archiv pamětníka, web: www.pametnaroda.cz
23. Foto: Mgr. Tomáš Kábrt, pro město Červený Kostelec, článek „Památku generála Jana Kratochvíla uctil generál Petr Pavel, zástupci měst regionu i stovky lidí“ z 16. 3. 2015
24. Foto: Mgr. Tomáš Kábrt
25. Foto: Mgr. Martin Kábrt, dokumenty z archivu Vlastivědného spolku Č. Kostelec a Knihovny B. Kafky
26. Z vysílání ČT24, zpravodajství ve 14 hod. ze dne 15. 3. 2015
27. Z archivu M. Hrušky
28. Foto: Mgr. Martin Kábrt

Foto u medailonků: Mgr. Tomáš Kábrt, pro město Červený Kostelec, článek „Vychováváme první českou čistě svobodnou generaci. Jsme za ni zodpovědní“ z 29. 11. 2014

Text

Web www.totalita.cz

ČT24, speciál o sametové revoluci (ct24.ceskatelevize.cz/specialy/2933624-listopad-1989)

Český rozhlas, pořad ArtCafé, podtitul Rány pendrekem a kopance. Před 30 lety začala na Národní třídě sametová revoluce, 15. 11. 2019

Reflex, článek Události sametové revoluce 1989 přehledně: od útěku „dederonů“ po zvolení Václava Havla prezidentem, Jaroslav Šajtar, 17. 11. 2019 (zpracováno podle Dějin země Koruny české v datech Františka Čapky, vydaných nakladatelstvím Libri v Praze roku 1998.)

Sbírka Paměť národa, PhDr. Monika MacDonagh Pajerová, web: www.pametnaroda.cz

Reakce brněnského tisku na sametovou revoluci, Bc. David Řezníček, 2015, Mgr. diplomová práce

Deník, Budou zpřístupněny materiály komise, dohlížející na vyšetřování 17. listopadu, ČTK, 12. 11. 2014

KSC
VDAŽI A ZLODEJ
MIMO ZÁKON

KONEC KOMUNISTICKÉ VLÁDY?
TO BYL JEN TAJNÝ SEN.

T. KULDA

VE 14 HOD., KDY MĚLA VZPOMÍNKA
ZAČÍNAT, BYL KOSTELEC OBSAZEN
VEŘEJNOU BEZPEČNOSTÍ.

Z. KINZL

REAKCE BYLA BOUŘLIVÁ. TŘI STA TISÍC
LIDÍ SKANDOVALO MOJE JMÉNO,
ALE JÁ TO NEVNÍMAL.

M. HRUŠKA

POPRVÉ V ŽIVOTĚ JSEM 1. LEDNA
POSLOUČALA PROJEV PREZIDENTA
A PO TVÁŘI SE MI KOULELY SLZY.

J. HAŠKOVÁ